

Sociální práce s osobami s mentálním postižením

Monika Bušová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika Bušová**
Osobní číslo: **H12536**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně sociální pracovník**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Sociální práce s osobami s mentálním postižením**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení základních pojmů a teoretických východisek z oblasti sociální práce s osobami s mentálním postižením.
Volba průzkumu a příprava metodiky průzkumné části práce.
Realizace kvalitativního průzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků průzkumu.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální služby. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

OPATŘILOVÁ, Dagmar. Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3819-5.

PIPEKOVÁ, Jarmila. Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů. 1. vyd. Brno: MSD, 2006. ISBN 80-86633-40-3.

SLOWIK, Josef. Komunikace s lidmi s postižením. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-691-9.

ŠVARCOVÁ, Iva. Mentální retardace. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-506-7.

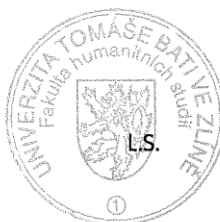
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.**
Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce: **26. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **22. května 2015**

Ve Zlíně dne 26. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17.2.2015

.....Butecc'

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá sociální prací s osobami s mentálním postižením, jejich začleňováním do běžného života a především využitím podpory samostatného bydlení. Teoretická část vymezuje pojem mentální postižení, klasifikuje jednotlivé stupně mentálního postižení a zaměřuje se na proces transformace sociálních služeb. Dále popisuje systém sociální péče v České republice a zaměřuje se na otázku možností transformace. Praktická část prozkoumává proces transformace osob s mentálním postižením, tj. z institucí sociální péče do běžného života.

Klíčová slova: mentální postižení, podpora samostatného bydlení, sociální služby, transformace

ABSTRACT

This thesis deals with social work with mentally disabled people and their integration into a regular life and mainly through support for independent living. The theoretical part defines the concept of what mental disability is, and classifies single stages of mental disability and it also concentrates on the transformation of social services. It also describes the system of social care in the Czech Republic and concentrates on the question of possibility of transformation. The practical part explores the process of a transformation of mentally disabled people it is the shift from the social care institutions into a regular life.

Keywords: mental disability, support for independent living, social services, transformation

Tímto bych chtěla srdečně poděkovat Mgr. Zlatici Dorkové, Ph.D. za její odborné, vstřícné a laskavé vedení mé bakalářské práce. Velké děkuji, patří mé rodině a příteli za podporu po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto: Každý člověk, ať jsou jeho schopnosti a omezení jakékoli, se podílí na společném lidství. Má jedinečnou hodnotu, svou důstojnost a práva.

Jean Vainer

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ	12
1.1 ETIOLOGIE MENTÁLNÍHO POSTIŽENÍ	13
1.2 KLASIFIKACE MENTÁLNÍHO POSTIŽENÍ	15
1.3 DOSPĚLOST OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	15
2 INTEGRACE OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	17
2.1 INKLUZE	18
2.2 SEGREGACE	18
2.3 SOCIALIZACE	19
3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	20
3.1 HISTORIE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	21
3.2 FORMY PĚČE O OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	24
3.3 SLUŽBY SOCIÁLNÍ PĚČE PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	25
4 TRANSFORMACE POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	28
4.1 PRINCIPY A CÍLE DEINSTITUCIONALIZACE	29
4.2 FÁZE TRANSFORMACE	31
4.3 FINANCOVÁNÍ TRANSFORMACE	32
5 SLUŽBY SMĚŘUJÍCÍ K DEINSTITUCIONALIZACI	34
5.1 CHRÁNĚNÉ BYDLENÍ	34
5.2 PODPORA SAMOSTATNÉHO BYDLENÍ	35
5.3 PODPOROVANÉ (CHRÁNĚNÉ) PRACOVNÍ MÍSTO	35
6 SOCIÁLNÍ PRÁCE S OSOBAMI S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	37
6.1 PŘÍSTUP ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA U OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	37
6.2 ZÁSADY KOMUNIKACE S OSOBAMI S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
7 PODPORA SAMOSTATNÉHO BYDLENÍ BARBORKA	40
8 CÍL VÝZKUMU	42
8.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	42
8.2 REALIZACE VÝZKUMU A ANALÝZA DAT	43
8.3 VÝBĚR RESPONDENTŮ	43
9 ANALÝZA DAT	44
9.1 PŘÍPADOVÉ STUDIE RESPONDENTŮ	44
9.2 STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR	47
10 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH POZNATKŮ	49
11 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
INTERNETOVÉ ZDROJE	65

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM TABULEK.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce jsem si vybrala sociální práci s osobami s mentálním postižením. Zvolené téma jsem si vybrala, protože si myslím, že je v dnešní době velmi aktuální, hlavně z důvodu nynější transformace ústavní péče. V bakalářské práci se budu zabývat jedinci s lehkou a středně těžkou formou mentálního postižení, jelikož transformace těchto jedinců je nejčastější. Budu dále řešit otázky, které se zabývají jejich začleňováním do běžného společenského života za podpory transformace sociálních služeb.

Téma transformace neboli deinstitutionalizace je v dnešní době velmi diskutovaným problémem, a proto bych ho chtěla blíže prozkoumat. Zaměřím se především na dospělé klienty s mentálním postižením. V jednotlivých kapitolách popíši typologii mentálního postižení, jaké jsou možnosti začlenění těchto skupin do společnosti v rámci sociálního systému České republiky. Zmíním historické hledisko sociálních služeb a popíši druhy a formy nabízených sociálních služeb. Zejména vyzdvihnu pojmy integrace, inkluze, socializace a segregace. Dále se budu věnovat transformaci pobytových sociálních služeb v České republice. Popíši, jak transformace sociálních služeb probíhá z pohledu klientů, zaměstnanců a zřizovatelů sociálních služeb. Vyzdvihnu práci zdravotně sociálního pracovníka s osobami s mentálním postižením.

Cílem bakalářské práce bych chtěla zmapovat současný stav začleňování osob s mentálním postižením do společnosti. Budu se především zabývat klienty, kteří nyní využívají sociální služby podpora samostatného bydlení a to jejich začleněním, zvládnutím samostatného života, překážkami v oblasti přechodu z institucionální péče a jejich spokojenost s touto službou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

Termín mentální retardace pochází z latinského „mens“ – mysl, rozum a „retardatio“ – zdržet, zaostávat, opožďovat. Jde tedy o opožděnost rozumového vývoje. Můžeme se setkat i s dřívějšími termíny, jako je oligofrenie, slabomyslnost, mentální defekt, mentální opožďení, duševní abnormálnost nebo rozumová zaostalost (Pipeková, 2006, s. 54).

V dnešní době je pojem mentální retardace již nepoužívá a je nahrazen termínem mentální postižení. Z tohoto důvodu využívám v této kapitole obou pojmů.

V roce 1959 se zástupci vědních oborů na konferenci Světové zdravotnické organizace (WHO) dohodli na jednotném termínu mentální retardace (Pipeková, 2006, s. 54-55).

K vymezení pojmu mentální retardace Valenta (2012, s. 31) udává, že jde o „*vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností*“. Mentální retardace je vývojová porucha, která postihuje jedince ve všech složkách osobnosti – duševním, tělesným i sociálním. Jedná se o stav, který je vrozený nebo získaný do 2 let života. Mezi nejvýraznější rys se řadí trvalá porucha poznávacích schopností, která se nejvíce projevuje v procesech učení. Výchova a vzdělání jsou omezeny dle stupně postižení.

Podle Slowíka (2007, s. 26) „*postižení (disabilita) znamená omezení nebo ztrátu schopnosti vykonávat činnost způsobem, který je pro člověka považován za normální.*“

Mentální retardace je charakterizována celkovým snížením intelektových schopností, jako jsou myšlení, schopnost učit se a přizpůsobovat se vnějšímu prostředí (Bazalová in Pipeková, 2006, s. 269).

Mentální postižení je neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně vývoje, přestože byl tento jedinec přijatelným způsobem výchovně stimulován. Nízká úroveň intelektu bývá spojována se snížením či změnou či dalších schopností a odlišností ve struktuře osobnosti.

Hlavními znaky mentálního postižení jsou:

- Nízká úroveň rozumových schopností, jedná se o nedostatečný vývoj především v oblasti myšlení, omezenou schopností učení, obtížnou adaptací na běžné životní podmínky.

- Postižení je vrozené.
- Postižení je trvalé, dle etiologie můžeme čekat zlepšení. Vývoj takového jedince je dán závažností a příčinou defektu, individuálním přizpůsobením v prostředí. Jedná se o terapeutické a výchovné vlivy (Vágnerová, 1999, s. 146).

V 70. a 80. letech minulého století se začíná zdůrazňovat významnost osobnosti každého postiženého člověka. Proto se s těmito tendencemi setkáváme i v terminologickém pojetí mentální retardace (Vítková a kol., 2004, s. 294).

Do mentální retardace řadíme osoby s nižším IQ než 85, což má své uplatnění především ve školství. Osoby s mentální retardací mají špatnou adaptaci, opožděný vývoj a ztíženou sociální přizpůsobivost ve společenském životě (Černá a kol., 2008, s. 75).

1.1 Etiologie mentálního postižení

Příčiny vzniku retardace jsou různorodé. Ve velké míře dochází ke kombinaci příčin. Postižení může vzniknout v různých etapách vývoje. Mezi nejzávažnější období, se označuje prenatální období, kdy dochází ke genetickým, chromozomálním, metabolickým, neurologickým a traumatickým příčinám (Opatřilová, 2005, s. 11).

Slowík, 2010, s. 46 uvádí „*Jako mentální retardace bývá označováno vrozené mentální postižení, způsobené poškozením mozku dítěte před narozením či během porodu, eventuálně do konce druhého roku po narození*“. Jde o postižení vývojové a nevratné (Slowík, 2010, s. 46).

Mentální retardace může vzniknout ve třech obdobích.

- **Prenatální** – před narozením dítěte matka trpí infekcí, je ozářena, dojde k úrazu nebo požívá toxické látky.
- **Perinatální** – během porodu nebo bezprostředně po něm dojde k nedostatečnému okysličení plodu, porod je dlouhý.
- **Postnatální** – Dochází do 2 let věku dítěte. Řadíme zde infekce, záněty mozku, úrazy nebo špatnou výživu (Bazalová in Pipeková, 2006, s. 271).

Mentální postižení je z velké míry i zásluhou dědičnosti (Bazalová in Pipeková, 2006, s. 271).

O faktorech vzniku mentální retardace píše autoři Valenta a Müller (2012, s. 55): „*Existují faktory endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější), odborná literatura se často zmiňuje o postižení vrozeném či získaném. Dle časového hlediska se rozlišují faktory prenatální (působící před porodem), perinatální (působící během porodu a krátký čas po něm) a postnatální (působící v průběhu života)*“ (Valenta, Müller, 2012, s. 55).

Dále se můžeme v literatuře setkat s dělením mentální retardace dle Vítkové a kol. (2004, s. 296) na:

- **Vrozenou mentální retardaci** - která je spojena s poškozením, odchylnou strukturou nebo změnou vývoje nervového systému v období prenatálním, perinatálním nebo postnatálním asi do dvou let věku dítěte.
- **Získanou mentální retardaci** – jde o proces zástavy, rozpadu mentálního vývoje. Příčinou je pozdější porucha, nemoc nebo úraz mozku. Za nejčastější příčinu můžeme označit zánět mozku, zánět mozkových blan, úrazy mozku, poruchy metabolismu, degenerační onemocnění mozku, intoxikaci nebo duševní poruchy. Demence způsobuje převážně nerovnoměrný úbytek intelektových schopností. Mezi příznaky řadíme únavy, zvýšenou dráždivost, výkyvy pozornosti, poruchy paměti a učení. U dětské demence se projevuje zastavení psychického vývoje, zpomalení psychických procesů, ztráta intelektových schopností nebo snížená adaptabilita dítěte.
- **Sociálně podmíněnou mentální retardaci** – která vzniká nejčastěji v důsledku působení vnějšího prostředí. Není způsobena poškozením centrální nervové soustavy, ale nedostatečnou stimulací prostředí dítěte. Sociálně podmíněná mentální retardace se projevuje výrazným opožděním vývoje myšlení, řeči a schopnosti sociální adaptace. Tento stav není trvalý neměnný, při změně nepodnětného prostředí a vlivem vhodného výchovného působení může dojít ke zlepšení stavu.

1.2 Klasifikace mentálního postižení

V současné době užíváme 10. Revizi Mezinárodní klasifikace nemocí, zpracovanou Světovou zdravotnickou organizací (WHO) v Ženevě v roce 1992, která vstoupila v platnost 1. 1. 1993. Stupeň retardace se určuje dle struktury inteligence a schopností se adaptovat, také se určuje inteligenční kvocient a do jaké míry je jedinec schopen obvyklých sociálně - kulturních nároků (Valenta a kol., 2012, s. 31).

Stupeň mentálního postižení obvykle měříme standardizovanými testy inteligence. Testy můžeme nahradit škálami, určující stupeň sociální adaptace v určitém prostředí. Škály určují jen přibližný stupeň mentálního postižení. Diagnóza závisí také na všeobecných intelektových funkcích, které určuje školený diagnostik. Intelektuální schopnosti a sociální přizpůsobivost se mohou měnit v průběhu času. Snížené hodnoty můžeme zlepšovat cvičením a rehabilitací. Diagnóza vždy udává současný stav duševních funkcí (Vítková a kol., 2004, s. 296).

Stupně mentálního postižení jsou: (Valenta a kol., 2012, s. 31).

- F 70 Lehká mentální retardace (IQ 50 – 69)
- F 71 Středně těžká mentální retardace (IQ 35 – 49)
- F 72 Těžká mentální retardace (IQ 20 – 34)
- F 73 Hluboká mentální retardace (IQ pod 20)
- F 78 Jiná mentální retardace
- F 79 Nespecifikovaná mentální retardace

Typ postižení: (Valenta a kol., 2012, s. 31).

- Eretický - nepokojný, nestálý, dráždivý
- Torpidní - apatický, ztuhlý, netečný
- Nevyhraněný

1.3 Dospělost osoby s mentálním postižením

Člověk je pokládán za zralého, pokud je dokončeno dospívání, přejímá plnou osobní a občanskou odpovědnost, přestává být ekonomicky závislý a přispívá k rozmnožování

obecných statků, má rozvinuté své osobní zájmy, ustavil vztah k životnímu partnerovi, přizpůsobuje se svým stárnoucím rodičům (Langmeier, 2006, s. 169).

Jako dospělost můžeme brát tyto skutečnosti:

- ukončení studia,
- dosažení zletilosti a trestní odpovědnosti,
- odchod z domova,
- získávání zaměstnání,
- hledání životního partnera,
- uzavírání sňatku,
- zakládání rodiny (Pipeková, 2006, s. 71).

Tyto skutečnosti bereme obecně, proto je těžké konstatovat, kdy je člověk dospělý nebo ne. Pro osoby s mentálním postižením je důležité naplňování sociálních rolí, které jsou důležité pro období dospělosti. V tomto období je třeba věnovat pozornost z hlediska trávení volného času, možnosti dalšího vzdělávání, nabídky sociálních služeb, podpory chráněného bydlení a zvyšování kvality života u mentálně postižených (Pipeková, 2006, s. 71).

Pro osoby s mentálním postižením je pro socializaci důležité působení rodinného prostředí. V sociálně nenáročném prostředí je schopnost osob s mentálním postižením bez problémů se sociálně rozvíjet. Mnoho jedinců s lehkou mentální retardací, je schopno pracovat a úspěšně udržovat sociální vztahy (Bazalová in Pipeková, 2006, s. 272).

V dospělosti jsou jedinci s lehkou nebo střední formou mentální retardace, obvykle schopni výkonu jednoduché manuální práce. Podmínkou pro jejich samostatnost a výkon je strukturalizace činností a zajištění odborného dohledu. Zde můžeme řadit práci v chráněných dílnách a na chráněných pracovištích. Tito jedinci bývají zpravidla plně mobilní a fyzicky aktivní. Většina z nich dokáže bez problémů navázat kontakt a komunikaci s druhými (Bendová, 2011, s. 13).

2 INTEGRACE OSOB S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Pojem integrace pochází z latiny „integer“ – nenarušený, celý, úplný a „integrare“ – scelovat, sjednocovat. V širším pojetí je integrace obecné začlenění osob s nějakým znevýhodněním nebo postižením do společnosti. V užším pojetí můžeme tento termín vnímat jako vzdělávání osob se speciálními potřebami. Integrace je proces, který probíhá v širším sociálním prostředí a má na osobu zásadní vliv (Bendová, 2011, s. 42).

Integrace je způsob, kdy někdo nebo nějaká skupina je integrován do běžného komunitního života (Vítková, 2004 s. 9).

Definice integrace je dle Jesenského (1995, s. 15): *„Dynamický, postupně se rozvíjející pedagogický jev, ve kterém dochází k partnerskému soužití postižených a intaktních na úrovni vzájemně vyvážené adaptace během jejich výchovy a vzdělávání a při jejich aktivním podílu na řešení výchovně vzdělávacích situací“.*

Termín integrace můžeme také definovat jako „sjednocení, scelení, spojení“. Integrací u mentálně postižených se rozumí vzdělávání postižených jedinců společně s jejich vrstevníky (Švarcová, 2011, s. 135).

Vítková a kol. (2004, s. 17) uvádí definice podle Bürliho: integrace je úsilí poskytnout v různých formách výchovu a vzdělání jedinců se specifickými vzdělávacími potřebami. Integrace spočívá ve snaze, dosáhnout stavu, který se považuje za ideální. Tento proces není nikdy pevně daný, jedná se o určitý proces. Cílem integrace je vytvořit kontext rovnosti mezi postiženými a nepostiženými. Můžeme říci brát a dávat na obou stranách (Vítková a kol., 2004, s. 17).

Důležité jsou tři procesy přizpůsobení se:

- **Asimilace** znamená, že postižený převezme způsoby chování většiny tak dalece, jak jen může. Odlišnosti je třeba potlačovat, můžeme ji chápat jako negativní. Tento proces se uplatňuje zejména u lehčích postižení.
- **Akomodace** v tomto případě se uznávají především práva postižených. Cílem není potlačovat rozdílnost, ale postiženého brát jako část zvláštní skupiny. Tento proces vede k částečné integraci.

- **Adaptace** jedná se o oboustranné přizpůsobování postižených a nepostižených. Adaptace vede k neustále probíhajícím, rozsáhlým a interaktivním formám integrace (Vítková, 2004, s. 17-18).

2.1 Inkluze

Součástí integrace je také výraz inkluze, tento pojem se začal používat až v posledních letech. Inkluze znamená v anglickém jazyce „inclusion“ zahrnutí, obsažení, začlenění = to be included neboli být úplnou součástí. Pojem je využíván v řadě pojetí, jako je inkluzivní škola, inkluzivní vzdělávání nebo sociální inkluze. Bohužel není jasně dán vztah pojmů integrace a inkluze. Inkluze je vrchol integrace nebo včlenění osoby do společnosti. Inkluzivní přístup vede k tomu, že daná osoba není za společnosti vyloučena nikdy a po celý život je její přirozenou součástí. V některých sdělovacích prostředcích je pojem inkluze používán jako „lépe znějící“ a pojem „moderní“, ale autor fakticky nerozlišuje pojmy integrace a inkluze (Bendová, 2011, s. 43-44).

Inkluze je nikdy nekončící proces, lidé s postižením se mohou v plné míře účastnit všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení. Můžeme mluvit také o inkluzivním postoji, který spočívá v přesvědčení, že všichni lidé jsou si rovni v důstojnosti i právech. V tomto procesu jsou osoby s postižením zapojovány do všech činností, jako lidé bez postižení (Slowík, 2007, s. 32).

2.2 Segregace

Opakem pojmu integrace je segregace, pojem je přijat z latiny „segregatio“ – oddělování. Jedná se o proces vyloučení jedince ze společnosti. Integraci je třeba odlišit od asimilace, jedná se podstatě o jednostranný proces, přičemž jedinec přejímá chování většiny. Od společnosti se žádá podpora, ale sama se nemění a nepřizpůsobuje. Integrační proces se stále vyvíjí a mění, ale stále můžeme něco zlepšovat a narážet na nové problémy (Bendová, 2011, s. 43).

2.3 Socializace

Dalším pojmem, který je vhodné zmínit v rámci integrace osoby s mentálním postižením do společnosti je socializace. Pojem socializace, můžeme chápat jako proces, v němž osoba objevuje lidskou společnost a zaujímá v ní určitou pozici. Socializace je nejčastěji označována jako „zařazení se, včlenění nebo zůstání“ do společnosti. Vyžaduje neustálé rozšiřování, navazování a prohlubování sociálních kontaktů (Valenta a kol., 2012, s. 280-281).

Socializace osob s mentálním postižením bývá zpravidla opožděnější. Chování mentálně postižených jedinců považuje společnost za problémové. Osoby s mentálním postižením preferují stereotypy a obtížně chápou sociální interakci. Životní situace řeší horšími způsoby, využívají spíše mechanismy jako je útek, agrese než konstruktivní řešení. Proto je důležitý rozvoj komunikace, osvojení základních způsobů chování, pracovních a sociálních návyků vedoucích k samostatnosti a k přijatelnému chování. Tohle můžeme považovat za jeden z hlavních úkolů při práci s mentálně postiženými (Vágnerová, 1999, s. 156).

V socializačním procesu se objevuje samozřejmě i řada problémů. Jedním z nich je osamělost, která je důsledkem nesouladu v osobních vztazích. Vždy se jedná o subjektivní zkušenost. V teoretických studiích existují tři přístupy, které se osamělostí zabývají, a jedná se o snahu:

- Změny v aktuálních sociálních postojích.
- Změny v sociálních potřebách jedince.
- Přehodnocení sociálních kontaktů (Matoušek, 2005, s. 101).

3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Sociální služby spadají pod záštitu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Pomoc rodinám v pečování o děti i dospělé jedince s mentálním postižením zahrnuje Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. V České republice se můžeme setkat se dvěma typy sociální péče, která je projevem sociální politiky – sociální podpora a sociální služba. „*Sociální podpora představuje systém finančních příspěvků a dávek, sociální služby nabízejí konkrétní pomoc při řešení složité situace v různých oblastech života handicapovaného člověka. V ideálním případě tak klient pomocí příspěvků sociální podpory může financovat potřebné sociální služby a prakticky si korigovat a řídit využití sociální péče podle vlastních aktuálních potřeb*“ (Slowík, 2007, s. 42).

Dle definice Matouška (2007, s. 9) jsou sociální služby poskytovány lidem společensky znevýhodněným, s cílem zlepšit jejich kvalitu života, maximálně je začlenit do společnosti a chránit před riziky společnosti. Sociální služby berou ohled na osobnost klienta, jeho rodinu a kolektiv, do kterého patří.

Rozsah pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost. Pomoc vychází z individuálně určených potřeb osob, působí na osoby aktivně a podporuje rozvoj jejich samostatnost. Služba by měla motivovat k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé situace, a posilovat jejich sociální začleňování (Krejčířová, 2011, s. 9 – 10).

V naší společnosti je pomoc znevýhodněnému klientovi podporována obecným uznáním základních lidských práv. Znevýhodněným je třeba dát šanci se společensky uplatnit, jelikož každý člověk má svou hodnotu, kterou nelze odvodit z jeho postavení a zásluh (Matoušek, 2007, s. 10).

Pomoc zahrnuje především poskytování podpory při zvládnutí běžných úkolů péče o vlastní osobu, pomoc při hygieně, bydlení, poskytnutí nebo zajištění stravy aj. Cílem sociální služby je podpora a rozvoj klienta, zachování jeho soběstačnosti, dále rozvoj nebo pomoc obnovit jeho životní styl. Nejdůležitějším cílem sociální služby je navrátit klienta do jeho přirozeného prostředí. Dalším důležitým cílem je pomáhat v rozvoji schopností

a dovedností jedince s mentálním postižením a dát mu možno vést nezávislý a smysluplný život (Sociální služby, ©2014).

3.1 Historie sociálních služeb

Sociální služby byly a jsou vázány na snahu pomoci druhým lidem - chudým, zdravotně znevýhodněným, sociálně slabým lidem a společně se zájmem o udržení jejich společenské rovnováhy (Matoušek, 2007, s. 17).

V každé době i v každém lidském společenství se setkáváme se stopy přítomnosti postižených osob, kteří se s postižením buď narodili, nebo k němu přišli v průběhu svého života. V některých obdobích se setkáváme s velmi negativně vymezeným vztahům společnosti k znevýhodněným členům. Potřeba a snaha léčit nemoci a napravovat vady či poruchy je stará stejně jako nemoci a postižení. V případech, kde žádná léčba ani náprava nebyla možná, nastupovaly mnohdy alespoň pokusy o zabránění zhoršování stavu nemocného nebo postiženého člověka a zajištění mu co možná nejvyšší kvalitu života, který byl v důsledku nemoci nebo postižení mnohdy výrazně zkrácen (Slowík, 2007, s. 11-12).

Staré Řecko

Chudina byla za svou situaci trestána. Jako první historické systémové přerozdělování můžeme považovat dobu ve starém Řecku, kdy Solon tehdejší reprezentant státu, nařídil a vyvinul solidaritu mezi nejbohatší a nejchudší třídou společnosti. Římané začali chudobu řešit až ve chvíli, kdy se začala stávat společenskou hrozbou (Matoušek, 2007, s. 18).

Středověk

V raném středověku jsou jako první církevní sociální služby spojeny s příchodem křesťanství, zřizovali se kláštery a později s farnostmi. Představovaly něco jako první instituce, které jsou určitým způsobem organizované a plánovitě poskytovány. Služby poskytovaly dlouhodobou pomoc chudým (nejčastěji šlo o ošacení, stravu, případně nocleh). Středověk spíše holdoval sociálním vylučování všech lidí, kteří neodpovídali tehdejšímu standardu (Krejčířová, 2011, s. 18).

Až do počátku novověku převládala v celé společnosti středověká tendence „sociální vylučování lidí“, kteří se vymykali standardům sociálních struktur (Matoušek, 2007, s. 18).

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 primární roli převzala rodina, systémy veřejného zabezpečení, případně podpora ze strany spolků, fondů a soukromoprávních subjektů (Krejčířová, 2011, s. 20). Jasnou zodpovědnost dostaly rodiny postižených jedinců (Matoušek, 2007, s. 23).

V meziválečném období byla nejčastější formou poskytování sociální péče, ústavní péče. Tento trend nelze vnímat negativně, protože znamenal velký pokrok vzhledem k poskytnutí servisu sociální péče.

V tomto období se naskytuje také velký rozvoj dobrovolné sociální péče, která ovšem nebyla dostatečně koordinována. K nejvýznamnějším dobrovolným spolkům patřila Společnost Čs. Červeného kříže (Krejčířová, 2011, s. 20 -21).

Renesance a doba osvícenství

První nemocnice byla založena v roce 1484 pro občany Menšího Města pražského. Na tuhle dobu byla v této nemocnici velmi razantní hygienická pravidla. Poté následovalo založení dalších špitálů. Poskytovaly nemajetným osobám nouzové ubytování, základní ošetření, ale stravu a oblečení si museli vyžebrot. Od 16. století byly zakládány sirotčince – ústavy pro výchovu opuštěných dětí. Koncem 18. století byla zrušena část špitálů, místo nich byly zřízeny zdravotně – sociální instituce. Jednalo se o oddělení pro duševně nemocné. Jako další iniciativa sociální péče, bylo zřízeno nalezince v roce 1784. Zde byla poskytována péče o osiřelé a nemanželské děti (Matoušek, 2001, s. 113-115).

Období do první světové války

V roce 1868 byl upraven chudinský zákon, který dával obci povinnost pečovat a poskytnout nezbytnou péči o občana, který se ocitl v nouzi. Významným trendem byla snaha pomáhajících seznámit se lépe s potřebnými a tak jim účinněji pomoci. Společnost si začala uvědomovat, že potřebný jedinec je její součástí. Bylo vytvořeno měřítko tzv. „potřebnosti“, každý kdo nebyl dostatečně soběstačný, mohl být poslán do chudobince nebo do donucovací pracovny. Bohužel, tato iniciativa neplnila své účely, lidé do těchto zařízení byli přinuceni pod nátlakem státních orgánů. Avšak společnost byla přesvědčena,

že chudobince a donucovací pracovny jsou nejlepší formou veřejné sociální péče (Matoušek, 2001, s. 115-117).

Období od vzniku samostatného státu

V roce 1918 přejal stát sociální legislativu od Rakouska – Uherska. I přes zlepšení ekonomické situace po válce, bylo zaznamenáno zhoršení životních podmínek a vzrůstající nezaměstnanost. To mělo za následek nárůst nemocnosti a úmrtnosti. Současně byl zaznamenán vzrůst sociálně patologických jevů jako alkoholismus, prostituce, trestná činnost u mladistvých. Cílem sociální politiky byly sociální reformy a odlehčení především v oblasti veřejného chudinství. Ústředním úřadem sociální správy této doby bylo Ministerstvo sociální péče. S touto dobou nastoupili první odborně vyškolení sociální pracovníci. Bohužel veřejnost i úřady odmítaly akceptovat nově vzniklé povolání sociálních pracovníků. V roce 1927 proběhla první mezinárodní konference sociálních služeb v Paříži. Vnikaly první sociální školy. Působnost sociálních pracovníků můžeme směřovat na tyto oblasti: zdravotní, sociální, osvětovou a státní správu (Matoušek, 2001, s. 118-138).

Sociální služby po roce 1945

V tomto období dochází ke změně koncepce sociálního zabezpečení. Téměř veškerá starost o znevýhodněné osoby, přechází v oblasti sociální péče na stát a jeho orgány. V druhé polovině dvacátého století se ústavní zařízení potýkají s problémem, kdy bylo obtížné redukovat počty klientů na lůžkových částech a je velký problém s nevyhovujícími hygienickými podmínkami (Krejčířová, 2011, s. 22).

Vývoj služeb pro mentálně postižené před rokem 1989, služby byly omezeny na ústavy sociální péče. Rodičům, kterým se narodilo dítě s postižením, se již v porodnici doporučovalo, aby své dítě dali do kojeneckého ústavu nebo si pořídili další dítě. Začátkem devadesátých let minulého století se situace začala měnit. Vznikaly nové služby, které měly často charakter chráněného prostředí, jako jsou stacionáře a chráněné dílny. Služby byly zaměřeny na smysluplné vyplnění volného času. Zařízení sociálních služeb se snažila o rozvoj dovedností uživatelů a o zvyšování jejich samostatnosti (Matoušek, 2005, s. 115).

Sociální služby po roce 1989

Rok 1989 znamenal v sociální oblasti podstatné změny. Po roce 1989 došlo k velkému nárůstu počtu nestátních neziskových organizací, které začaly poskytovat sociální služby. Z důvodu nedostatečné právní úpravě byla většina těchto organizací zřizována jako občanská sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Tato občanská sdružení preferovala poskytování služeb neústavního charakteru (Krejčířová, 2011, s. 23).

Matoušek (2001, s. 152 - 153) uvádí jako hlavní trend devadesátých let snahu o deinstitucionalizaci sociálních služeb, vytváření alternativ k tradiční ústavní péči a masivní nástup nestátních organizací do sociální péče. Formování sociální práce je nekončící proces, během něhož disciplína „dohání“ měnící se společnost, ve které objevujeme stále nové problémy. Tyto problémy je třeba evidovat, analyzovat, ale také je nutné hledat nové metody jejich řešení (Matoušek, 2001, s. 152-153).

Od roku 1995 se začaly v České republice rozvíjet podporovaná zaměstnávání, díky postupu, který se do České republiky dostal prostřednictvím organizace The American Jewish Joint Distribution Committee. Jako první sdružení v České republice bylo Občanské sdružení Rytmus. Dále například v roce 1992 vzniká chráněné bydlení, kdy Společnost Duha zprovoznila dva takové byty (Matoušek, 2005, s. 116).

3.2 Formy péče o osoby s mentálním postižením

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů stanovuje státní i nestátní poskytovatele sociálních služeb. Tyto služby jsou v zákoně charakterizovány jako služby s cílem zabezpečovat základní potřeby jedince a umožnit jim v co nejvyšší míře zapojení do běžného života společnosti. Pokud toto jejich stav vylučuje, zajistit důstojné prostředí a zacházení (Švarcová, 2011, s. 183).

Formy péče dělíme na: (Krejčířová, 2011, s. 28).

- **Pobytové** - jedná se o služby spojené s ubytováním v zařízení sociálních služeb.
- **Ambulantní** – služby, za kterými člověk dochází nebo je doprovázen či dopravován.
- **Terénní** – jsou služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí

Sociální služby dále dělíme na: (Krejčířová, 2011, s. 28).

- Sociální poradenství
- Sociální péči
- Sociální prevenci

3.3 Služby sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost. Cílem je umožnit, co v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti. V případech, vylučuje-li to jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení (Krejčířová, 2011, s. 32).

Osoba s mentálním postižením může využívat těchto služeb. Ke každé službě zákon stanovuje, které činnosti jsou v rámci služby poskytovány:

Sociální poradenství základní a odborné

Služba by měla osobě s mentálním postižením poskytnout základní i odborné informace, nabídnout klientovi sociálně terapeutické služby a podporovat klienta v prosazování jeho práv a zájmů.

Osobní asistence

Terénní služba poskytovaná osobám se sníženou soběstačností. Služba je poskytována bez časového omezení v klientově sociálním prostředí. Služba zajišťuje běžné denní činnosti.

Pečovatelská služba

Může být poskytována v přirozeném prostředí nebo v domovech s pečovatelskou službou. Služba je často spojována se seniory, ale často jej využívají rodiny s mentálně postiženým dítětem.

Průvodcovské a předčitatelské služby

Cílem je pomoci jedinci, který je omezen v oblasti komunikace či orientace. Služba klienta doprovází do školy, na úřady a jiné instituce.

Podpora samostatného bydlení

Je určena lidem s mentálním postižením žijícím ve vlastní domácnosti, ale stále vyžadující pomoc jiné osoby.

Odlehčovací služby

Jsou služby poskytovány především osobám pečujícím o osoby se zdravotním postižením. Mohou být poskytovány v domácnosti nebo v prostorách poskytovatele služby. Odlehčovací služba pomáhá překlenout nepředvídatelnou situaci, odpočinout si od péče o jedince a načerpat nové síly.

Denní stacionář, týdenní stacionář

Cílem je rozvoj osobnosti, schopností a dovedností. Napomáhá upevňovat hygienické návyky, zvyšovat sociální adaptibilitu, komunikaci a poskytuje smysluplné trávení volného času v kruhu vrstevníků a osob s podobným postižením.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Služba je poskytována v ústavech sociální péče. Jde o pobytovou službu. V České republice nyní probíhá diskuze o deinstitucionalizaci těchto velkých pobytových zařízení.

Chráněné bydlení

Umožňuje pomoc a podporu lidem s mentálním postižením na cestě k nezávislému životu. Klienti bydlí samostatně v bytě s jinými klienty nebo je chráněné bydlení poskytováno v rodinném domě, kde má klient svůj pokoj a využívá společných prostorů. Pokud klient dosáhne plné integrace, kdy nevyužívá pomoci asistenta v chráněném bydlení, směřuje k ukončení poskytované služby. Klient poté funguje samostatně ve svém vlastním bytě.

Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče

Poskytovány osobám propuštěným ze zdravotnického zařízení, které z důvodu snížené soběstačnosti vyžadují pomoc v základních denních činnostech. Je zajišťována jinou fyzickou osobou, blízkou osobou, terénní nebo ambulantní sociální službou. (Opatová in Mahrová, 2008, s. 119-121).

Ranná péče

Je služba, která podporuje rodinu s dítětem s postižením, během jeho prvních let života. Patří zde sociální a psychologické poradenství. Tato služba většinou zprostředkovává setkávání rodičů, při nichž si lidé mohou poskytnout vzájemnou podporu a vyměnit si zkušenosti. Mohou tak vzniknout svépomocné skupiny (Matoušek, 2005, s. 121).

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením

Pomáhá navazovat nové kontakty, rozšířit každodenní aktivity. Klient má možnost rozvíjet své zájmy a také se zapojovat do společnosti.

Sociálně terapeutické dílny

Jsou určeny osobám, kterým se nedaří zaměstnat v chráněných dílnách a ani na volném trhu práce. V sociálně terapeutických dílnách je poskytována dlouhodobá a pravidelná podpora v oblasti nácviku a zdokonalování pracovních činností.

Sociální rehabilitace

Podporuje zachované schopnosti a rozvíjí specifické schopnosti a dovednosti. Cílem je podpora k osamostatnění, nezávislosti a soběstačnosti člověka s mentálním postižením (Opatová in Mahrová, 2008, s. 119-121).

4 TRANSFORMACE POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

„Již od 80. let minulého století jsou odbornou praxí podporovány klíčové změny v institucionální péči, které reagují na objektivní potřeby současné společnosti a zohledňují proces sociálního začleňování jako základní myšlenky moderní sociální politiky.“ (MPSV, ©2014).

Jako proces deinstitutionalizace můžeme chápat něco jako humanizaci pobytových sociálních služeb. Deinstitutionalizace směřuje k poskytování sociálních služeb, které jsou zaměřeny na individuální potřeby klienta v jeho přirozeném prostředí. Je důležité uvědomit si, že přirozené potřeby jsou neoddělitelně spjaty s přirozeným prostředím, ve kterém jedinec žije, a to nejen díky sounáležitosti s druhými lidmi, ale také jejich vzájemnou podporou a pomocí, což právě umožňuje síť přirozené komunity (Vávrová, 2009, s. 12-13).

Deinstitutionalizace znamená přechod od institucionální péče ke službám komunitního typu, jako jsou: podpora samostatného bydlení, chráněné bydlení, osobní asistence, podporované zaměstnávání atd. V České republice se v poslední době setkáváme s trendem tzv. transformace. Celkově se tento proces opírá o „Koncepci podpory transformace pobytových sociálních služeb“. Koncepce byla schválena na základě usnesení ze dne 21. 2. 2007 vládou ČR pod č. 127. Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu České republiky. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky včetně Národního centra podpory transformace sociálních služeb. Národní centrum vytváří metodické postupy, nástroje a analýzy pro úspěšné provedení změn v ústavní péči a zajišťuje vzdělávání pracovníků zařízení. Dále Národní centrum zajišťuje konzultace a poradenství pro krajské úřady a transformující se zařízení. Národní centrum podpory transformace sociálních služeb zajišťuje koordinaci, metodické vedení a vzdělávání pracovníků, kteří transformují pobytové služby sociální péče směrem k začlenění a samostatnosti klientů (MPSV, ©2014).

Transformace ústavní péče pochopitelně neprobíhá pouze za podpory projektu MPSV Podpory transformace sociálních služeb. Transformace probíhá také na úrovni jednotlivých krajů a zařízení (Asociace vzdělavatelů v sociální práci ©2013, s. 9).

Koncepce se bude primárně zabývat službami sociální péče, a to především poskytovanými v pobytové formě. Cílovými skupinami jsou osoby se zdravotním postižením, senioři a osoby s duševním onemocněním. Koncepce se tedy zabývá službami:

- domovy pro osoby se zdravotním postižením
- domovy pro seniory
- domovy se zvláštním režimem
- chráněné bydlení
- sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče (MPSV, ©2014).

Projekt Podpora transformace sociálních služeb provedl komplexní analýzu ústavních sociálních služeb pro lidi s postižením v České republice s výjimkou hlavního města Prahy, kde se analýza prováděla v užším rozsahu. Dle analýz je v České republice celkem 418 ústavních sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením. Žije v nich 16 017 uživatelů. Z toho je ve Zlínském kraji 30 ústavních služeb a asi 1 249 uživatelů. Analýzy patří mezi nástroje podpory deinstitucionalizace, cílem je zmapování současného stavu institucionální péče a identifikace překážek transformace. Analýzy vyhodnocují současný stav ústavní péče. Jsou zaměřeny na:

- Přehled a charakteristiku ústavních služeb pro osoby s postižením.
- Způsoby financování sociálních služeb.
- Hodnocení služeb vzhledem k začleňování uživatelů služeb do běžného života společnosti.
- Potřeby pečujících osob a jejich názory na deinstitucionalizaci.
- Postoje poskytovatelů ústavní péče k transformaci (Asociace vzdělavatelů v sociální práci, ©2013, s. 6 - 7).

4.1 Principy a cíle deinstitucionalizace

Deinstitucionalizace sociálních služeb znamená změnu institucionální péče v péči komunitní. Úsilím je, aby uživatel sociálních služeb žil ve svém vlastním domově a životem podle své volby. Výsledkem deinstitucionalizace je zvolit si místo svého bydliště s využitím místních sociálních služeb. Cílem je, aby se klient podílel na společenském životě a zastával běžné společenské role, jako jsou: syn/ dcera, partner, kamarád, soused, student, atd. Žít běžným

způsobem života. „V ústavech je vše jenom jako“. Ústavy jako instituce prezentují sociální péči minulého století, ústavy nejsou schopny naplnit uživatelům jejich občanská a lidská práva – tedy rozhodování o sobě. Deinstitucionalizace dosahuje k zlepšení ochrany práv uživatelů služeb. (Manuál transformace ústavů, 2013, s. 15 – 17).

„K naplnění principů, cílů a postupů deinstitucionalizace mohou významně přispět rovněž zástupci obecních samospráv, zřizovatelé ústavních služeb, poskytovatelé sociálních služeb a další odborníci. Zájemem o podobu a průběh transformace ústavní péče v péči komunitní mohou přispět také lidé se zdravotním postižením, jejich rodinní příslušníci či pečující osoby, příp. média a další subjekty (Mach a kol., 2012, s. 11).

Hlavními cíli transformace je především:

- podpora naplňování lidských práv klientů,
- právo na plnohodnotný život, který je srovnatelný s vrstevníky klienta,
- zkvalitňování životních podmínek uživatelů pobytových zařízení sociální péče,
- podpora zaměstnanců, poskytovatelů a dalších subjektů při změnách v institucionální péči, spolupráce mezi všemi, kteří se účastní transformace,
- umožnění života v přirozené komunitě,
- minimalizace doposud užívaný způsob sociálních služeb (MPSV, ©2014).

Za klíčový nástroj transformace sociálních služeb můžeme považovat individuální plánování. Podpora a služby pro uživatele transformujícího se ústavu mají být zaměřeny na člověka a neměly by být omezeny na rozsah a možnosti stávající služby. Individuální plánování tedy musí jít nad rámec služeb. To znamená formální i neformální podporu v komunitě, podporu od rodiny a blízkých osob člověka. Individuální plánování je proces procházející fázemi, kdy nejprve spolu s člověkem, se kterým máme pracovat, odhalujeme, jaká je jeho situace, co by se mělo změnit a jaké jsou jeho osobní cíle. Na základě toho naplánujeme kroky vedoucí ke zlepšení situace. (Manuál transformace ústavů, 2013, s. 56- 58).

Dále musí zařízení zmapovat nabídky zařízení v regionu, kam se mohou uživatelé stěhovat. Pokud není podpora a službu rámci regionu zajistit, je zde předmět pro plánování komunitních služeb. Jde o komunitní plánování ve vztahu zřizovatele a zadavatele, kdo bude poskytovat transformaci ústavu (Manuál transformace ústavů, 2013, s. 70-71).

„Proces transformace by měl podporovat poskytování sociálních služeb v přirozeném sociálním prostředí, za které je podle zákona považována rodina a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity. Zkrátka jde o ukotvení jedince v určité lokalitě, která je významná pro jeho život, a to z důvodu určitého citového vztahu, který vyplývá z jeho životních zkušeností, Jedinec je spjatý s danou lokalitou prostorově i časově, kdy v ní prožil část své životní dráhy, vytvořil si v ní v průběhu doby širokou síť sociálních vazeb a sdílí se členy dané komunity společnou životní situaci“ (Vávrová, 2009, s. 13).

4.2 Fáze transformace

Fáze zahájení

U zahájení transformace se sociální služby opírají o informovanost a motivaci klientů, veřejnosti a personálu. Úkolem řízení transformace je zjistit zájmy lidí a organizací.

Fáze přípravy

Ve fázi přípravy zjišťujeme u klientů jejich individuální cíle, vyhodnocujeme míru podpory pro klienty a vytváříme individuální plány. Úkolem sociální služby je shromáždit údaje o klientech, specifikovat požadavky zařízení a personálu, vypracovat model řízení v komunitě, vyhodnotit jejich finanční plány a jaké budou specifické požadavky technického zabezpečení. Úkolem sociální služby je také zajistit vzdělávání a podporu pracovníků. Z pohledu řízení transformace je úkolem informovat o transformaci ústavu, určit transformační tým, stanovit plán přípravy transformace a dále tento plán kontrolovat.

Fáze realizace

Při realizaci se snažíme o naplnění individuálních plánů klientů, jejich vyhodnocování a jejich připravenost na přechod. Při realizaci sledujeme změny v životě klientů a zajišťujeme jejich podporu při přechodu do běžného prostředí. Sociální služba v této fázi sjednává a zajišťuje bydlení a podporu v komunitě. Hledá bydlení a zázemí anebo provádí rekonstrukce. V bydlení obstarává základní technické vybavení. Sociální služby organizují

přechod klientů z ústavního do běžného prostředí, sociální služby kontrolují připravenost klientů na přechod. Sociální služba ukončuje poskytování služeb uživateli, pokud bude využívat podporu z jiných zdrojů. Zajišťuje a registruje nové poskytování sociálních služeb a zabezpečuje vzdělání a podporu pracovníků. Řízení transformace schvaluje proces realizace, ověřuje její funkčnost a koordinuje a kontroluje plnění Plánu realizace transformace.

Fáze ukončení

Ve fázi ukončení se zkoumá, zda byly vyplněny individuální potřeby, cíle a zájmy klientů. U klientů se hodnotí jejich míra nezbytné podpory klientů a stále se vytváří a aktualizují individuální plány. Sociální služba zajišťuje spolupráci při vyhodnocování poskytované podpory v komunitě. Stále je aktualizován rozsah a způsob poskytovaných služeb (Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, ©2015).

4.3 Financování transformace

Je možné předpokládat, že výsledkem transformace budou úspory v celkovém rozpočtu sociálních služeb. Avšak samotný proces transformace může v počátcích znamenat navýšení nákladů. Jedná se zejména o vstupní náklady při vytváření nových služeb. Tyto náklady je však možné minimalizovat, zejména promyšleným managementem a důsledným plánováním rozvoje sociálních služeb a to za pomoci komunitního plánování (MPSV, © 2014, Koncepce podpory, s. 20).

Hlavním účelem je zajistit prostředky na provoz komunitních služeb a na řízení a realizaci transformace ústavní péče. Nedostatek finančních prostředků není argument pro neuskutečnění deinstitucionalizace. Každý kraj má plány k zajištění finančních prostředků na řízení a realizaci transformace ústavní péče.

Doporučení, k dostatečnému financování deinstitucionalizace jsou tyto:

- Nenavyšovat kapacity ústavních sociálních služeb.
- Finanční prostředky z prodeje majetku ústavních zařízení a objektů, využít pro financování komunitních služeb.

- Investice používané v ústavních službách přesměřovat ve prospěch financování komunitních služeb.
- Důležitým krokem je vytvořit přehled finančních prostředků, které jsou vkládány do ústavních a komunitních služeb.

Předpokladem finančního plánu je plánování veškerých priorit rozvoje sociálních služeb. Veškeré finanční prostředky, které plynou do sítě sociálních služeb, například příspěvky zřizovatelů či investiční prostředky, které směřují nyní do zřízených ústavních služeb, finanční prostředky státu, samosprávy, fondů EU aj. (Mach a kol., 2012, s. 22-23).

5 SLUŽBY SMĚŘUJÍCÍ K DEINSTITUCIONALIZACI

Většina těžce a hluboce postižených osob se v minulosti ocitla v ústavní péči a ve velké většině je zde nalezneme i dnes. Pokud tedy o těžce či hluboce postiženého nepřevezme péči rodina. V těchto případech nalézáme u nás stále málo alternativ. Je stále možnost diskutovat o kladech i záporech ústavní péče. Je třeba nahlížet na skutečnost, že v dnešní populaci tvoří největší skupinu lidé s lehkým stupněm mentální retardace. Proto je u některých osob velmi dobrá sociální integrace. Pokud dostanou možnost, jsou tito lidé schopni zcela samostatně nebo s minimální podporou bydlet, pracovat a žít v běžné sociální komunitě. Potřebují-li tyto osoby pomoc nebo podporu, jsou pro ně vhodné služby typu chráněného, podpory samostatného bydlení či podporovaného zaměstnání. Pokud se jedná o osoby s těžšími formami mentálního postižení, mají velké obtíže i při běžném sociálním kontaktu. (Slowík, 2007, s. 118-119).

5.1 Chráněné bydlení

V České republice první projekt chráněného bydlení vznikl v roce 1989, kdy se začalo bojovat o zvýšení kvality péče o lidi s mentálním postižením. Kromě zdravotní péče se začal klást důraz i na poskytování sociální péče. Díky tomuto rozvoji se formuje služba chráněného bydlení i s vypracovanými standardy kvality sociálních služeb (Slowík, 2007, s. 123).

Podle Slovníku sociální práce (Matoušek, 2003, s. 37) je chráněné bydlení „*bydlení v bytě, který je v běžné zástavbě a patří poskytovateli sociální služby. Bydlí v něm jeden nebo více klientů, kteří se podle svých možností podílejí na vedení své domácnosti. Klienti jsou v pravidelném kontaktu s pracovníky sociální agentury. Služby jsou klientovi podle individuální služby poskytovány sociálním pracovníkem, pečovatelem nebo asistentem. Chráněné bydlení je vhodné pro klienty trvale postižené nebo dlouhodobě nemocné, kteří potřebují terapeutickou podporu, ale jejichž stav nevyžaduje ústavní pobyt s plným zaopatřením.*“

Uživatelům chráněného bydlení jsou poskytovány byty nebo domy a asistence sociálních pracovníků. Rozsah asistence záleží jen na uživateli, každý klient si zvolí, jak často je asistenti budou navštěvovat, s jakými činnostmi jim pomohou. Pracovníci podporují

klienty, aby činnosti zvládali dělat sami. Bohužel kvůli nízké kapacitě těchto bydlení, si uživatelé nemohou vybírat své spolubydlící (Matoušek, 2005, s. 124).

Švarcová (2011, s. 188) popisuje chráněné bydlení jako pobytovou službu, která je poskytována jedincům, kteří mají sníženou soběstačnost a to z důvodu chronického nebo zdravotního onemocnění. Jejich situace proto vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Chráněné bydlení řadíme mezi modernější formy celoroční péče (Švarcová, 2011, s. 188).

5.2 Podpora samostatného bydlení

Služba podporovaného bydlení má umožnit lidem s mentálním postižením mít poměrně normální domov. V této službě velmi záleží na kvalitě poskytované asistence – asistent by měl dodržovat základní pravidla. Základními pravidly jsou, nerozhodovat za uživatele, nedělat za něj, co může udělat sám a nemanipulovat s uživatelem (Matoušek, 2005, s. 124).

Služba je poskytována osobám se zdravotním postižením, pokud jejich situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Je poskytována v domácnosti osob s postižením a za úplatu. Poskytována je pomoc při zajištění chodu domácnosti, vzdělávací, výchovná a aktivizační činnost. Služba zprostředkovává kontakt se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomáhá zprostředkovávat práva a zájmy uživatele (Duková, 2013, s. 122).

Klienti žijí ve vlastním bytě. Klient si určuje, v jakých intervalech k nim dochází asistenční služba, nebo se na ni obracejí v případě okamžité pomoci. Uživatelé se učí lépe fungovat v domácím prostředí s dopomocí a radou sociálních pracovníků, terapeutů a zdravotníků (Mahrová, 2008, s. 131).

5.3 Podporované (chráněné) pracovní místo

Chráněné pracovní místo je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu s postižením. Podle §75 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti může pracovní úřad poskytnout zaměstnavateli příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa. Tohle pracovní místo musí být poskytováno po dobu nejméně dvou let (Ludíková, 2013, s. 43).

Matoušek (2003, s. 145) uvádí, že se jedná o: *„Komplex sociálních služeb, které mají zájemce podpořit v nalezení vhodného zaměstnání, udržení tohoto zaměstnání a udržení platových podmínek srovnatelných s jinými zaměstnanci vykonávajícími stejnou práci.*

Je určeno osobám znevýhodněným na trhu práce mentálním postižením, smyslovým nebo pohybovým postižením, chronickou duševní nemocí apod. Podpora je většinou dlouhodobá. Je poskytována přímo na pracovišti, a to podle individuálních potřeb klienta a jeho schopností.“

Za primární potřeby pro uplatnění osob s mentálním postižením na trhu práce, jsou:

- Opakovaně připravovat zaměstnavatele na specifika práce s osobami s mentálním postižením.
- Snižovat velké rezervy v efektivnosti spolupráce vzdělávacích institucí a zaměstnavatelů.
- Podporovat stávající systém poradenských organizací, které mezi sebou spolupracují a pomáhají v orientaci osobám s mentálním postižením při uplatnění na trhu práce.
- Zapojit do systému a činnosti neziskové organizace.
- Zkvalitnit koordinaci činností s jednotlivými úřady práce (Ludíková a kol., 2013, s. 16).

Prvním krokem podporovaného zaměstnávání je hledání a nalezení pracovního místa podle výhod pro uživatele a místních možností. Poté probíhá trénink pracovních zkušeností přímo na daném pracovišti. Uživatel se setkává s novými lidmi v roli jeho spolupracovníků, navazuje kontakt s novými lidmi jak s postižením tak i bez něj. Uživatel za svou vykonanou práci dostává odměnu (Matoušek, 2005, s. 123).

Ve směru s výkonem zaměstnávání je důležité nahlížet na uspokojování psychických potřeb osob s mentálním postižením. Profesní role, může uspokojovat určité základní životní potřeby, např. jsou potřeba změny, nových zkušeností a rozvoje nových kompetencí. Potřeba sociálního kontaktu, seberealizace, samostatnosti a nezávislosti a potřeba otevřené budoucnosti (Ludíková a kol., 2013, s. 17).

6 SOCIÁLNÍ PRÁCE S OSOBAMI S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Sociální práce je pracovní proces a způsob práce sociálních institucí zaměřených na pomoc jednotlivcům, skupinám nebo komunitám. Cílem je dosáhnout jejich optimálního fungování. Jedná se jak o společenskovední disciplínu, tak i o oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování a vysvětlování. Směřuje ke zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se opírá o rámec společenské solidarity a ideál naplňování individuálního lidského potenciálu (Krejčířová, 2011, s. 13).

Práce s osobami s mentálním postižením je v České republice směřována na hodnocení kvality života. V současnosti je snaha k tomu, aby lidé s mentálním postižením mohli žít v místním společenství, životem, který co možná nejvíce odpovídá životu ostatních lidí bez postižení. Služby by neměly řídit život uživatele, ale pomoci mu aby ho mohl řídit co nejvíce sám. Cílem sociální práce s lidmi s mentálním postižením je jejich rozvoj schopností a dovedností, díky čemuž by se mohli do společnosti zapojit. Dalším cílem je směřování k postupnému zmenšování podpory, tedy k tomu, aby stále více pro sebe dělal klient sám. U dospělých lidí s mentální retardací platí, že by s nimi měli pracovníci jednat jako s dospělými lidmi. Při práci s těmito lidmi je důležité respektovat jejich soukromí, informace jim sdělovat vhodnou formou, je třeba hledat různé způsoby sdělování informací. Lidé s mentálním postižením často žijí v zaběhlých stereotypech. Proto mají nejasnou představu o tom, co by mohli změnit, jaké jiné služby by mohli využít. Často nestačí pouhé informace o možnostech, ale je třeba klienty podporovat, aby si lidé mohli vyzkoušet něco nového (Matoušek, 2005, s. 112-115).

6.1 Přístup zdravotně sociálního pracovníka u osob s mentálním postižením

Sociální práce s lidmi s mentálním postižením vyžaduje znalost problematiky a zájem proniknout do světa těchto lidí. Sociální pracovník by měl pomocí využití vhodných komunikačních přístupů získat vlastní jistotu při práci s mentálně postiženými. Při práci s klientem by si měl sociální pracovník uvědomit, že má pomáhat jen tam, kde je to nezbytně nutné. Pracovník si musí uvědomit, že mentální postižení je postižení závažné, vrozené a trvalé. Úkolem sociálního pracovníka je pomáhat na cestě k běžnému životu, jak je to jen možné vzhledem k individuálním schopnostem. Od pomáhajících profesionálů

se v cestě k běžnému životu vyžaduje podpora, osvobození od předsudků, negativní očekávání a také individuální přístup (Opatová in Mahrová, 2008, s. 116 – 118).

Role sociálního pracovníka v profesním týmu spočívá zejména ve vytváření, podpoře a stabilizaci přijatelných životních podmínek lidí s postižením. Jde o smysl zprostředkování či poskytování sociálních služeb nebo finančních podpor ze systému sociálního zabezpečení. Dále se jedná o zprostředkování pracovních příležitostí, kde můžeme zahrnout podporované zaměstnávání, zprostředkování bydlení, pomoc a podpora, sociální poradenství (Krhutová, 2013, s. 17-18).

6.2 Zásady komunikace s osobami s mentálním postižením

Při komunikaci s osobami s mentálním postižením je třeba znát několik zásad.

- Poznat osobnost jedince s mentálním postižením.
- Vytvořit si pozitivní vztah mezi mentálně postiženým a zdravotně sociálním pracovníkem.
- Ke každému klientovi přistupovat individuálně a s úctou.
- Být v kontaktu s rodinou a poskytovat rodině dostatečné informace a odbornou pomoc.
- Chovat se profesionálně, tolerantně, taktně a s porozuměním.
- Získat si důvěru postiženého i jeho blízkých.
- Nevyhýbat se nepříjemným tématům.
- Postiženého trpělivě vyslechnout, chovat se empaticky, projevit pochopení a porozumění.
- Postiženého nelitovat.
- Uplatňovat nedirektivní přístup, snažit se vytvořit přátelský vztah.
- Vytvořit vhodné a přirozené sociální prostředí.
- Spolupracovat se speciálně – pedagogickými centry a jinými profesionály.
- Motivovat a podporovat aktivity postiženého s důrazem na jeho sebeobsluhu, zájmovou činnost a soběstačnost.
- Využít verbální i neverbální komunikaci nebo jiných dorozumívacích prostředků (znaková řeč, Braillovo písmo, tabulky s nápisy atd.).
- Dodržovat zásady komunikace s osobami s mentálním postižením. (Čechová a kol., 1999, s. 100 – 105).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 PODPORA SAMOSTATNÉHO BYDLENÍ BARBORKA

Hlavním mottem Domova pro osoby se zdravotním postižením Barborka je:

„Člověk s mentální retardací je lidskou bytostí se svébytnou hodnotou a důstojností!“

Na začátku výzkumné části bych chtěla představit sociální službu, podpora samostatného bydlení Kroměříž, kde jsem výzkum praktikovala. Výzkum byl prováděn přímo v sociální službě podpora samostatného bydlení. Výzkumný rozhovor jsem prováděla s klienty s lehkou a středně těžkou mentální retardací. U osob s mentálním postižením je důležité vytvořit vhodné sociální prostředí. Proto jsem zvolila přímo jejich domácnost.

Sociální služba je realizovaná v bytech uživatelů v rámci města Kroměříže, pod záštitou domova pro zdravotně postižené Barborka (dále jen DZP Barborka). Podpora samostatného bydlení je terénní služba poskytovaná osobám, starším devatenácti let, se sníženou soběstačností z důvodu lehkého či středně těžkého mentálního postižení, které může být provázeno tělesným handicapem. Služba je poskytována v přirozeném prostředí osob, kde je největší možnost uspokojit potřeby uživatele. Poskytovaná služba podporuje osoby s mentálním postižením nebo kombinovaným postižením v samostatném bydlení a je klientům nápomocná při začleňování do společnosti. Služba si klade za cíl, aby se klient dokázal orientovat ve svém nejbližším okolí, zvládal komunikovat se svým spolubydlícím, s ostatními lidmi a dokázal si říci o pomoc. Cílem je samostatnost menšího nákupu potravin a dovednosti související s chodem domácnosti. Jedná se o základní úklid bytu, příprava jednotlivých chodů jídla, zvládání základních hygienických návyků a udržování péče o osobní věci. Jako další cíl služby je hledání a udržení pracovního uplatnění a podpora vztahů s rodinou a přáteli (Sociální služby města Kroměříž, ©2007).

V sociální službě podporovaného bydlení jsou nyní ubytováni čtyři uživatelé. Služba je poskytována ve dvou samostatných garsonkách. V každé garsonce jsou ubytováni dva uživatelé.

Sociální služba podporovaného samostatného bydlení klientům zajišťuje:

- podporu při zvládání běžných úkonů v péči o vlastní osobu,
- podporuje klienty při zajištění chodu domácnosti,
- služba klienty aktivizuje a poskytuje sociálně terapeutické činnosti,

- zprostředkovává klientům společenský život,
- podporuje klienty při uplatnění práv, zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (Sociální služby města Kroměříž, ©2007).

Službou podpora samostatného bydlení se zabývám v teoretické části, jako jednou z možností transformace. Tuto službu jsem si vybrala protože, jde o jednu z forem deinstitutionalizace, jedná se tedy o přechod od institucionální péče ke službám komunitního typu. Tato změna usiluje o to, aby uživatelé sociálních služeb žili ve svém domově a životem podle své vlastní volby.

Vzhledem k faktu, že vybraní čtyři respondenti žijí v dvou garsonkách, které jsou umístěny hned vedle sebe, můžeme říci, že žijí v komunitě o čtyřech lidech. Všichni respondenti jsou si vzájemně nápomocní. Každá garsonka má jeden velký pokoj, kde klienti tráví společně čas, mají zde každý svou postel, jídelní koutek a kuchyňský kout, součástí každé garsonky je sociální zařízení. Garsonka má terasu, před kterou mají klienti své záhonky. Na tyto čtyři respondenti mají k dispozici dvě asistentky, které se střídají na směny a jsou nápomocny respondentům. Pro lepší soužití si respondenti v podpoře samostatného bydlení vytvořili svá vlastní pravidla, která bych chtěla dále přestavit.

Vnitřní pravidla služby Podpora samostatného bydlení:

- 1) Uživatel služby bude respektovat zákaz kouření v bytě,
- 2) Uživatel nebude pravidelně nadměrně požívat alkoholické nápoje,
- 3) Uživatel nebude úmyslně ničit zařízení bytu,
- 4) Uživatel nebude úmyslně ničit věci spolubydlícího a vybavení bytu,
- 5) Uživatel se nebude projevovat agresivně vůči spolubydlícím a pracovníkům.

Za porušení vnitřních pravidel Podpory samostatného bydlení je porušení bodu č. 4 a 5. Pokud se tak stane, bude uživateli uděleno písemné upozornění, při třetím porušení bude následovat výpověď ze služby.

8 CÍL VÝZKUMU

Praktická část výzkumu bakalářské práce je pokračováním teoretické části, ve které jsem definovala základní teoretické pojmy, kterými se budu dále v praktické části věnovat prostřednictvím výzkumu. Hlavním výzkumným cílem je zjistit, silné a slabé stránky podpory samostatného bydlení očima klientů zařízení Barborka Kroměříž. Pro výzkum jsem si vybrala klienty, kteří nyní bydlí v zařízení podpora samostatného bydlení.

8.1 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl jsem si stanovila, zjistit:

Zjistit silné a slabé stránky podpory samostatného bydlení očima klientů zařízení Barborka.

Dílčí výzkumné:

Cíl č. 1 Zjistit, jak probíhala příprava klientů na přesun do podporovaného bydlení.

Cíl č. 2 Zjistit, jaký vliv má podporované bydlení na rozvoj samostatnosti klientů.

Cíl č. 3 Zjistit, jak jsou klienti spokojeni se službou podpora samostatného bydlení.

Techniky sběru dat

Pro získání potřebných informací jsem si zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum dle Hendla (2005, s. 50) je „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názvech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ Pro kvalitativní výzkum zaměřený na zvládnutí přesunu osob s mentálním postižením do podpory samostatného bydlení sociálních služeb jsem použila tyto techniky sběru dat:

- Případová studie
- Strukturovaný rozhovor

8.2 Realizace výzkumu a analýza dat

Pro lepší přehlednost postupu realizace výzkumu jsem vytvořila přehlednou tabulku.

Tabulka 1 - Časový plán výzkumu

Časový plán výzkumu – Říjen 2014 – duben 2015	
Říjen	Plánování a příprava výzkumu
Prosinec	Výběr výzkumného vzorku
Leden	Zpracování strukturovaného rozhovoru
Únor	Získávání dat k výzkumu
Březen	Aplikace výzkumu
Duben	Zpracování výzkumného vzorku

8.3 Výběr respondentů

Respondenty pro výzkum jsem si vybírala záměrně. Výzkumným vzorkem jsou klienti, kteří se dostali do podpory samostatného bydlení díky pobytu v institucionálním zařízení, konkrétně v Domově pro osoby se zdravotním postižením Barborka Kroměříž. Jedná se tedy o respondenty s lehkou nebo středně těžkou formou mentálního postižení, kteří využívají této služby v rozhraní 3-7 let. Věková hranice respondentů je mezi 24-49 lety. Chtěla bych podotknout, že pro ochranu osobních údajů jsem místo jmen respondentů použila označení A, B, C, D.

9 ANALÝZA DAT

Jako metodu kvalitativního výzkumu jsem zvolila případovou studii, která mi umožnila větší přiblížení života respondentů. Informace k případové studii respondentů jsem získala pomocí sběru dat od samotných respondentů, od asistentů klientů v podporovaném bydlení a samotným pozorováním respondentů. V případových studiích popisují krátkou anamnézu respondentů, jejich chování, zájmy a zapojení do kolektivu. S klienty jsem trávila jejich denní režim v intervalu jednoho týdne, z tohoto společně stráveného času jsem získala také mnoho poznatků.

9.1 Případové studie respondentů

V případové studii dle Hendla (2005, s. 104-105) sbíráme množství dat od jednoho nebo více jedinců. V případové studii zachycujeme vztahy jedince a popis případu. Lze předpokládat, že důkladným prozkoumáním případu lépe pochopíme jiné podobné případy. V případové studii můžeme také zachycovat život jedince, mluvíme tedy o historiích života (Hendl, 2005, s. 104-105).

RESPONDENT A

Věk: 26 let

Do domova pro osoby se zdravotním postižením Barborka Kroměříž byl přijat v roce 2007. Před pobytem na Barborce bydlel v dětském domově, kde dokončil základní vzdělání. Respondent A má lehké mentální postižení s přidružením tělesného postižení.

Mezi jeho záliby patří poslech hudby na hudebních kanálech v televizi a také sbírky hudby na CD, kterou poslouchá přes CD přehrávač. Ostýchá se komunikovat s cizími lidmi, pro navázání kontaktu potřebuje víc času. V rámci služeb Barborky, navštěvuje aktivizační službu pro klienty Barborky, kde nacvičuje vystoupení s ostatními klienty. Jedná se o nácvik tanečních a pěveckých vystoupení. Respondent A má smysl pro rytmus. Mezi jeho další ojedinělou zálibu patří jízda městskou hromadnou dopravou v Kroměříži. Pamatuje si jízdni řady jednotlivých spojů a také jejich zastávky.

Respondent A je zaměstnán v podporovaném zaměstnávání, které zaštiťují sociální služby Kroměříž. Respondent je zaměstnán v obchodě, kde prodává výrobky, které jsou vyrobeny

v terapeutických dílnách na Barborce. Respondent chodí do zaměstnání v pondělí, středu a ve čtvrtek.

Respondent A žije v podporovaném bydlení v garsonce společně s respondentem B. Společné bydlení mu vyhovuje. Doposud měli jen běžné problémy, které nese sebou společné bydlení. S respondentem B tráví většinu svého volného času.

Respondent umí psát a zvládá základy počtů. Jeho zálibou je přepisování textů, například z knih nebo z letáků. Své zápisky si zapisuje do sešitu. Respondent se rád účastní výjezdových akcí, které pořádá buď domov Barborka, nebo asistentky pro své uživatele.

Respondent má z důvodu svého postižení problém se srozumitelnou řečí, proto mu byla ze strany vedení nabídnuta pomoc logopeda. Návštěvy u logopedky mu však dlouhou dobu nevydržely.

Respondent nemá problém se pohybovat pěšky nebo městskou hromadnou dopravou po městě Kroměříž. Pokud se však jedná o cestu mimo Kroměříž, potřebuje pomoc asistentky.

RESPONDENT B

Věk: 46 let

Respondent B bydlel před přijetím do domova pro osoby se zdravotním postižením Barborka Kroměříž v domově pro osoby se zdravotním postižením ve Zborovicích. Respondent má lehkou formu mentálního postižení. Bydlí společně v garsonce s respondentem A.

Respondent měl adoptivní matku, která před nedávnem zemřela. Matku navštěvoval každý víkend v domě s pečovatelskou službou ve Zborovicích. Od matky vždy přijel s tabákem a nějakým finančním obnosem, z tohoto důvodu probíhali rozepře se spolubydlícím, který mu záviděl. Reakce na úmrtí matky byli přiměřené reakcím mentálně postiženého jedince. Respondent řešil společně se sociální pracovnící převážně záležitosti dědictví, ale také překvapil svým zájmem o pohřeb matky.

Respondent velmi rád luští křížovky, osmisměrky, které si také aktivně vyhledává v časopisech. Mezi jeho další záliby patří sledování filmů, které také sbírá na DVD a rád čte knihy a časopisy. Respondent má koníček ve sběru starého papíru, který společně

se svým spolubydlícím sbírají a poté odváží do sběru. Hlavní motivací je menší finanční obnos a radost z dobře odvedené práce.

Respondent B je velmi komunikativní, společenský a nedělá mu problém komunikovat s cizími lidmi. Respondent dochází do práce na vrátnici v domově Barborka, kde také navštěvuje pracovní terapie. Respondent B jako jediný z uživatelů podporovaného bydlení získává kapesné dvě stě korun, které jsou mu vypláceny každý týden po padesáti korunách.

RESPONDENT C

Věk: 24 let

Respondent C bydlel před přijetím do domova pro osoby se zdravotním postižením Barborka Kroměříž v dětském domově ve Vřesovicích. Respondent má dokončené středoškolské vzdělání s výučním listem v oboru zahradník. Respondent má lehkou formu mentálního postižení. Bydlí společně v garsonce s respondentem D.

Mezi respondentovy zájmy patří kresba a modelování z keramické hlíny, nejraději modeluje dle vlastní fantazie. Mezi jeho nejčastější modely patří „čerti“. Respondentovi byla také nabídnuta možnost navštěvovat místní uměleckou školu, respondent s touto možností, ale nesouhlasil. Jeho další zálibou je cvičení na gymnastickém míči.

Respondent rád chodí do parku v psychiatrické nemocnici, kde si našel kamarády. Respondent C je závislý na nikotinu. Trpí však těžkým astmatem, proto je stále edukován k skončení s kouřením nebo alespoň k snížení počtu vykouřených cigaret za den.

Respondent je samotář, proto se nerad zapojuje do nabízených společenských aktivit a jiných akcí, které pořádají v rámci podporovaného bydlení nebo domova Barborka. Respondent je velmi náladový a vzpurný.

Respondent dříve chodil do zaměstnání na vrátnici do domova Barborka, ale bohužel měl zde kázeňské problémy a proto s ním byla ukončena spolupráce. Nyní navštěvuje keramickou terapeutickou dílnu.

RESPONDENT D

Věk: 49

Respondent D bydlel před přijetím do domova pro osoby se zdravotním postižením Barborka Kroměříž v domově pro osoby se zdravotním postižením ve Zborovicích. Respondent má lehkou formu mentálního postižení. Respondent je v kontaktu se svou matkou a nevlastní sestrou, která ho v podporovaném bydlení také navštěvuje. Bydlí společně v garsonce s respondentem C. Respondent v podporovaném bydlení dřív žil se svojí družkou, té však pobyt v podporovaném bydlení nevyhovoval, proto se vrátila zpět do domova Barborka.

Mezi respondentovy záliby patří sledování televize a sběr filmů na DVD. Rád navštěvuje svého nevidomého kamaráda a jiné kamarády, kteří jsou ubytováni převážně v domově Barborka. Respondent D je komunikativní. Mezi jeho negativní vlastnosti patří, že často svádí vinu na druhé. Respondent je samostatný, jen občas potřebuje s něčím poradit nebo pomoc. Velmi rád by bydlel samostatně, ale uvědomuje si, že by to finančně nezvládl.

9.2 Strukturovaný rozhovor

Jako další metodu výzkumu jsem zvolila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Rozhovor nebo také interview je metoda, která je postavena na přímém kontaktu výzkumníka a respondenta. Pro výzkum je důležité navázání přátelského vztahu a vytvoření otevřené atmosféry. Výzkumník může také během rozhovoru pozorovat vnější reakce respondenta, na základě kterých dále přizpůsobí další kladení otázek. Obsahem každého rozhovoru jsou otázky a odpovědi. V průběhu rozhovoru může výzkumník otázku přeformulovat, především v případech, kdy respondent zcela nepochopil otázce a může tedy klást dodatečné otázky (Gavora, 2000, s. 138).

U strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami se setkáváme s pevně danými otázkami, na které odpovídá každý z respondentů. Data strukturovaného rozhovoru se snadněji analyzují, jelikož jednotlivá témata se lépe lokalizují v prepisech. (Hendl, 2005, s. 173).

Jelikož jsou respondenty osoby s mentálním postižením, zvolila jsem proto i způsob vedení rozhovoru. Na respondenty jsem mluvila srozumitelně, pomalu a nevyžívala jsem cizí slova a souvětí. Snažila jsem se respondenty nezahlcovat informacemi.

Otázky kladené respondentům v rozhovoru:

1. Kde jste bydlel/a předtím, než jste se nastěhoval/a do podporovaného bydlení?
2. Kdo Vám řekl o možnosti nastěhovat se do podporovaného bydlení?
3. Kdo Vám pomáhal připravit se na samostatný život?
4. Jaké konkrétní aktivity jste se naučil/a? Jak dlouho příprava trvala?
5. Uměl/a jste předtím nakupovat, vařit, prát a uklízet?
6. Jaké byly vaše obavy z přechodu do podporovaného bydlení?
7. Rozdělujete si domácí práce se svým spolubydlícím?
8. Co všechno nyní zvládáte sám/sama?
9. Jste kamarádi se svým spolubydlícím?
10. Víte, komu volat, pokud budete mít nějaký problém?
11. Využíváte nějaké služby asistentky?
12. Využíváte stále nějakých služeb Barborky?
13. Jste rád/a, že jste v podporovaném bydlení?
14. Líbí se Vám vybavení tohoto bytu?
15. Navštěvujete stále kamarády na Barborce?
16. Chodíte do nějakého zaměstnání nebo terapie?
17. Popište Váš denní režim.
18. Jste v kontaktu s rodinou? Mohou Vás v zařízení navštívit?
19. Máte obavy z podporovaného bydlení?
20. Jak trávíte svůj volný čas?
21. Co by, jste chtěl/a změnit do budoucna?

10 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH POZNATKŮ

Veškeré rozhovory použité pro výzkum byly nahrány a po realizaci doslovně přepsány (viz příloha P II – PV). Úvodem rozhovorů jsem klienty upozornila a požádala o souhlas s nahráváním rozhovorů a následné použití pro výzkum. V přepsaných rozhovorech jsem dále prováděla kódování za pomoci dvanácti barev, které znázorňují jednotlivé kategorie kódů. Pro vyhodnocení rozhovorů jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu kódování.

Proces doslovné transkripce je převod mluveného projevu v rozhovoru do písemné podoby. Jde o časově náročný proces, který je ale pro vyhodnocení výzkumu nezbytný. Důležitá místa si může výzkumník podtrhovat, komentovat, porovnávat. Při kódování je důležité vytvoření kategorií, které slouží k zmenšení dat. Kategorie jsou ve vztahu k položeným otázkám v rozhovoru. Seznamy dat výzkumníkovi pomáhají vidět témata jako celek. Kódovat můžeme slova, ale i celé texty (Hendl, 2005, s. 247).

Kódování dle Miovského (2006, s. 228 – 229) je operace, pomocí které zjištěné údaje analyzujeme, konceptualizujeme a opět novým způsobem vytváříme nové teorie. Kódování můžeme označit za proces analýzy dat, jehož výsledkem jsou záznamy kódování. Data můžeme analyzovat v rozhovoru jak u respondenta, tak i výzkumníka.

Cíl č. 1: Zjistit, jak probíhala příprava klientů na přesun do podporovaného bydlení

Cílem této výzkumné otázky bylo zjistit, jak respondenti vnímali přípravu na život v podporovaném samostatném bydlení. Pro jejich uvědomění jsem jim kladla tyto otázky, kde dřív bydleli, co všechno zvládali samostatně nebo s dopomocí. Dále jsem se ptala na otázku, kým byli osloveni, aby se přestěhovali do podpory samostatného bydlení. Jako další otázku jsem pokládala, jestli měli nějaké obavy z přestěhování se do podpory samostatného bydlení.

Kategorie – Bydlení před podporovaným bydlením*Tabulka 2 - Bydlení před podporovaným bydlením*

Dětský domov Hlinky u Brna	D
Dětský domov Bojkovice	D
Dětský domov ve Vřesovicích	C
DZP ve Zborovicích	B, D
DZP Barborka Kroměříž	A, B, C, D

Z výzkumného šetření je zřejmé, že všichni respondenti před přesunem do podporovaného samostatného bydlení, bydleli v DZP Barborka. Někteří z nich uvedli v odpovědích i místa, kde bydleli před pobytem v zařízení DZP Barborka.

Kategorie – Praktické dovednosti před přesunem do podpory samostatného bydlení*Tabulka 3 - Praktické dovednosti před přesunem*

Vaření	B
Úklid	A, B
Nákup s pomocí	A, B
Až tady	C, D

Vaření:

Vaření zvládal před přesunem pouze respondent B: „... tak a vařit mě naučila mamka.“

Úklid:

Úklid zvládala před přesunem polovina respondentů.

Respondent A: Z odpovědí vyplývá, že respondent uměl před přesunem do podporovaného bydlení uklízet: „*Nooo, uklízet, nooo uklízet jsem se naučil, ale moc mi to nejde to uklízení.*“ A také uvedl, že zvládal skládání prádla: „*Ne, já jsem tam jen prádlo, skládal.*“

Respondent B ve svých odpovědích uvádí, že před přesunem do podporovaného bydlení uměl uklízet: „*Jenom uklízet na Barborce...*“

Nákup:

Nákup s pomocí asistentky zvládla polovina respondentů.

Nakoupit s pomocí asistentky zvládl před přesunem do podporovaného bydlení respondent A: „*Nakupovat sám ne, jen s vychovatelkou.*“

Respondent B odpověděl, že uměl nakoupit jen nějaké věci: „*No, něco jo, něco jo.*“

Respondenti C, D uvedli, že se veškerým praktickým dovednostem naučili až v podporovaném bydlení:

Respondent C na tuto otázku odpověděl: „*Vše jsem se učil až tady*“.

Respondent D na tuto otázku odpověděl: „*Až tady všechno*“.

Kategorie – Oslovení respondentů o možnosti podpory samostatného bydlení

Tabulka 4 - Oslovení o možnosti podpory samostatného bydlení

Vedoucí DZP Barborka	A, B, D
Nevím	C

Respondenti na otázku, kdo jim řekl o možnosti nastěhovat se do služby podpora samostatného bydlení, odpověděli ve třech čtvrtinách, že byli informováni vedoucí DZP Barborka.

Respondent C si nevzpomněl: „*To nevím.*“

Kategorie – Obavy*Tabulka 5 - Obavy*

Neměl	A, B
Ano, že to tady bude horší	C
Možná ze začátku	D

Z výzkumu vyplývá, že polovina respondentů neměla žádné obavy z přechodu z ústavního zařízení do podpory samostatného bydlení.

Respondent C na otázku obav z přechodu odpovídal: „*Ano, že to tady bude horší.*“ Je tedy zřejmé, že klient nevěděl, co ho v podporovaném bydlení čeká.

Respondent D na otázku obav z přechodu odpovídal: „*Možná ze začátku jsem měl z toho strach, že to bude něco nového. Ale potom jsem si zvykl.*“ Respondent D měl tedy obavy z nového prostředí.

Cíl č. 2: Zjistit, jaký vliv má podporované bydlení na rozvoj samostatnosti klientů

Cílem této výzkumné otázky bylo, identifikovat jak si klienti zvykli na bydlení bez personálu, který jim byl dřív k dispozici dvacet čtyři hodin denně. Dále jak vychází se svým spolubydlícím, jestli zvládají být samostatnější než v institucionální péči DZP Barborka, zda mají zaměstnání a jestli stále využívají nějakých jiných sociálních služeb.

Kategorie - Vztahy se spolubydlícím*Tabulka 6 - Vztahy se spolubydlícím*

Kamarádi	A, B, C
Já se s ním moc nebavím	D

Respondent A: „*Jo, jsme kamarádi.*“

Respondent B: „*Jo.*“

Respondent C: „*Ano jsme.*“

Respondenti A, B, C jasně ve svých odpovědích uvádí, že jsou se svým spolubydlícím kamarádi.

Respondent D: Odpověděl na otázku svého spolubydlícího: „*Já se s ním moc nebavím, já mám tady svoje aktivity a mám také svého kamaráda, který je nevidomý a bydlí tady kousek v tom proskleném baráku, tak chodím za ním. Anebo třeba když on je zrovna pryč, tak se dívám na televizi anebo poslouchám Kabáty nebo dechovky nebo tak.*“ Důvodem jsou vlastní aktivity.

Z výzkumu vyplývá, že tři čtvrtiny respondentů, jsou kamarádi se svým spolubydlícím. Čtvrtina respondentů tento fakt nevyvrací, ale je zřejmé, že se raději zabývá vlastními aktivitami.

Kategorie – Praktické dovednosti nyní

Tabulka 7 - Praktické dovednosti nyní

Vaření s pomocí	A, B, C, D
Úklid	A, B, C, D
Nakoupit s pomocí	C, D

Vaření s pomocí:

Všichni respondenti v rozhovorech odpověděli, že nyní zvládají vaření s dopomocí své asistentky. Respondenti odpovídali:

Respondent A: „*No oni mi pomáhají s tím nooo. S vařením.*“

Respondent B: „*... když jako vařím, tak mi pomůže vařit.*“

Respondent C: „*Ano, to s pomocí asistentky.*“

Respondent D: „*No podle kuchařky uvařím, ale musím si najít recept.*“ Respondenta jsem se doptala, jestli mu s vařením někdo dopomáhá: „*Ano jsou tady u toho, naše asistentky.*“

Úklid:

Z rozhovoru je zřejmé, že všichni respondenti v podporovaném bydlení umí běžný úklid v domácnosti.

Respondent A: „*Zvládám prát, pak vytřu koupelnu a ještě tooo, třídít letáky umím.*“ dále respondent odpověděl: „*Nádobí umím umýt taky sám, nádobí. Ještě dál mi jde vytírání.*“

Respondent B: „*Zvládnou uklidit.*“

Respondent C: „*Dokáží uklidit s pomocí.*“

Respondent D: „*Dáváme si prát prádlo, uklidit, pověsit prádlo.*“

Nákup:

Z rozhovorů vyplývá, respondenti C, D umějí nakoupit s pomocí asistentky.

Na otázku, zda respondent umí nakoupit, odpověděli:

Respondent C: „*To také s pomocí.*“

Respondent D: „*Ano, teď jsem byl dvakrát nebo třikrát sám už nakupovat.*“ respondent dodal, že mu na nákup musí dát asistentky peníze „*... asistentky dají na to peníze.*“

Kategorie – Využívání služeb DZP Barborka*Tabulka 8 - Využívání služeb DZP Barborka*

Na obědy	A, B, C, D
Když, je nějaká akce	A
Doprovod k lékaři	B
Výlety / dovolená / rekreace	A, B, C, D
Rada nebo dopomoc	C, D
Práce (zaměstnání) na Barborce	B

Z otázky, zda respondenti stále využívají nějakých služeb ze strany ústavního zařízení Barborka je zřejmé, že všichni těchto služeb využívají.

Stravování, rekreací, výletů a jiných akcí využívají z ústavního zařízení DZP Barborka všichni respondenti.

Kategorie – Zaměstnání*Tabulka 9 - Zaměstnání*

Do obchůdku	A
Do pracovní terapie a ještě na vrátnici	B
Do terapie, do keramiky	C
Do té prádelny	D

Z kategorie kódů je zřejmé, že všichni respondenti mají zaměstnání.

Cíl č. 3: Zjistit, jak jsou klienti spokojeni se službou podporovaného bydlení

Cílem této výzkumné otázky bylo zjistit současnou spokojenost respondentů se službou podporovaného samostatného bydlení, jejich styk s kamarády z DZP Barborka a kontakt s rodinou. Zda respondenti chodí do zaměstnání, a jakou by chtěli změnu do budoucna.

Kategorie – Spokojenost*Tabulka 10 - Spokojenost*

Ano	A
No, su	B
Trochu, jo	C
Jo, jsem	D

V rozhovoru všichni respondenti odpověděli, že jsou spokojeni se službou podpory samostatného bydlení.

Kategorie – Styk s kamarády z DZP Barborka*Tabulka 11 - Styk s kamarády z DZP Barborka*

Ano	A, B, C, D
-----	------------

Z výzkumu vyplývá, že všichni respondenti, se stále setkávají s kamarády z DZP Barborka.

Kategorie – Rodina

Tabulka 12 - Rodina

Mám jen tetu	A
Rodinu nemám	B
S tatínkem si jen píšu	C
Jo	D

Tři čtvrtiny respondentů je v kontaktu se svojí rodinou.

Respondent B odpověděl: „*Já rodinu nemám.*“

Kategorie – Změna do budoucna

Tabulka 13 - Změna do budoucna

Ne	A, B
Vybavení bytu	C
Bydlet sám	D

Z výpovědí v rozhovoru je zřejmé, že polovině respondentů život v podporovaném bydlení vyhovuje a nechtějí žádnou změnu.

Respondenti C, D by chtěli změnu do budoucna.

Respondent C: „*Ano, vybavení bytu myslím.*“

Respondent D: „*Ano, chtěl bych bydlet sám.*“

11 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Z jednotlivých dílčích cílů jsem vytvořila souhrnný závěr celého realizovaného výzkumu. Na základě výsledků z prvního výzkumného cíle je závěrem, že každý respondent bydlel před přesunem do podpory samostatného bydlení v institucionální péči. Ze získaných dat můžeme vyvodit stanovisko, že všichni uživatelé služby bydleli, jako poslední v ústavním zařízení DZP Barborka. Tedy poslední příprava na samostatný život respondentů probíhala v ústavním zařízení. Zde byli také seznámeni s možností přestěhování se do zařízení, kde budou více vedeni k samostatnosti. Tři čtvrtiny klientů byli s touto možností seznámeni díky vedoucí DZP Barborka, která jim o této možnosti řekla. Cílem výzkumu bylo také zjistit, jaké praktické dovednosti klienti zvládali před přesunem. Pouze jeden respondent uměl vařit, dva klienti zvládali úklid domácnosti a jít na nákup s pomocí. Zbývající dva respondenti potvrdili, že se veškeré praktické dovednosti naučili až po přesunu z ústavního zařízení. Můžeme tedy říci, že polovina respondentů se transformovala do samostatného bydlení bez jakýchkoliv praktických dovedností. I přes přípravu klientů na přesun dva respondenti odpověděli, že měli obavy z transformace.

Dalším výzkumným cílem bylo zjistit, jaký vliv má podporované bydlení na rozvoj samostatnosti klientů. Dále zda si respondenti zvykli na pobyt se svým spolubydlícím. Z této části výzkumu je zřejmé, že si se svým spolubydlícím našli společnou cestu a jsou kamarádi, jeden z respondentů sice uvedl, že kamarádi nejsou, ale že nemají žádné spory, jen je raději sám anebo si dělá vlastní aktivity, které jej naplňují. Dále jsem zkoumala, na jaké úrovni jsou nyní respondenti v praktických dovednostech. V tomto případě je výsledek velmi pozitivní, jelikož nyní všichni respondenti subjektivně zvládají praktické dovednosti. Ze služeb poskytujících DZP Barborka využívají respondenti především obědy, ale je třeba podotknout, že na obědy chodí na DZP Barborka pouze dvakrát týdně, jinak se respondenti o přípravu jídla a nákupy starají sami. Dále využívají služeb asistentek, které jsou zaměstnány pod DZP Barborka. V neposlední řadě jsem zkoumala, zda respondenti chodí do nějakého zaměstnání. Zaměstnání mají všichni respondenti. Můžeme tedy říci, že podporované bydlení má na respondenty pozitivní vliv, dokáží spolupracovat v komunitě, zvládnou praktické dovednosti v domácnosti, které polovina respondentů v institucionální péči nezvládla. Respondenti využívají služeb DZP Barborka, ale snaží se tyto služby minimalizovat. I když všichni respondenti pobírají invalidní důchod, chodí do zaměstnání, což zvyšuje samozřejmě také jejich samostatnost, jako je zvládnutí cesty do práce a také si vydělání vlastních finančních prostředků.

Poslední výzkumná otázka byla zaměřena na spokojenost klientů se službou. Všichni respondenti jsou se službou podpory samostatného bydlení spokojeni. Všichni mají doposud styk s kamarády z DZP Barborka, jelikož se bydlení nachází nedaleko DZP Barborka. Klienti se vzájemně navštěvují, což podporuje jejich společenský život. Se svojí rodinou jsou respondenti ve styku a také se s ní navštěvují, pouze jeden respondent uvedl, že svou rodinu již nemá. Změnu do budoucna by ocenili dva respondenti ze čtyř, druhé polovině respondentů podpora samostatného bydlení vyhovuje. Můžeme tedy zhodnotit, že respondenti jsou s touto službou spokojeni, i když někteří by si přáli do budoucna nějakou změnu.

Pokud se zaměřím na celkový souhrn všech dílčích cílů a budu se věnovat hlavní výzkumné otázce, kdy jsem zjišťovala, silné a slabé stránky podpory samostatného bydlení očima klientů zařízení Barborka Kroměříž. Respondenti hodnotí přesun do podpory samostatného bydlení kladně, i z analýzy rozhovorů vyplývá, že pro respondenty byl přesun pozitivní, nyní je jejich samostatnost mnohem na vyšší úrovni, mají nyní své soukromí, svůj vlastní plnohodnotný život, bez omezení režimem jako v institucionální péči. Snahou uživatelů služby i jejich asistentek je co největší omezení využívání služeb z DZP Barborka. Z výzkumu je zřejmé, že by se respondenti o možnosti přestěhování se do podpory samostatného bydlení nedozvěděli, kdyby nebyli o této možnosti informováni v DZP Barborka. Závěrem je nutné podotknout, že respondenti jsou pouze čtyři a zatím není možnost zvýšení kapacity této služby sociální péče. DZP Barborka se o samostatnost svých uživatelů snaží alespoň v rámci vzdělávání v rámci ústavního zařízení.

ZÁVĚR

V dnešní moderní době se společnost velmi zaměřuje na zkvalitnění života lidí, proto si myslím, že integrace osob s mentálním postižením je úspěšným krokem ke zkvalitnění života těchto osob. V bakalářské práci jsem se zabývala jedinci s lehkou a středně těžkou formou mentálního postižení, jelikož transformace těchto jedinců je nedílnou součástí deinstitucionalizace pobytových služeb.

Teoretická část bakalářské práce byla zaměřena na základní pojmy, na kterých je založena praktická část práce. Teoretická část využívá nejen literárních zdrojů, ale i internetových zdrojů, z důvodu aktuálnosti informací o transformaci. K základním tématům teoretické části patří problematika mentálního postižení, integrace osob s mentálním postižením, jaké jsou v České republice služby poskytující sociální péči. Nedílnou součástí teoretické části je transformace pobytových sociálních služeb. Zabývá se jednotlivými službami, které směřují k deinstitucionalizaci pobytových služeb a v neposlední řadě vymezuje sociální práci s osobami s mentálním postižením. Bakalářská práce se zabývá přímo začleňováním do běžného společenského života, za podpory transformace sociálních služeb.

Jako jednu z forem integrace osob s mentálním postižením je sociální služba podpory samostatného bydlení, kterou jsem si vybrala pro výzkumnou část bakalářské práce. Základním cílem této bakalářské práce bylo zjistit na základě realizovaného kvalitativního výzkumu, jak klienti institucionálního zařízení zvládli přesun z ústavního zařízení do podpory samostatného bydlení.

Ze získaných závěrů mé bakalářské práce vyplývá, že pro respondenty byl přesun do podpory samostatného bydlení posunem v jejich životě a se službou jsou spokojeni. Již z výzkumu vyplývá, že nyní jsou více samostatní a žijí plnohodnotnější život než v institucionálním zařízení. Cílem služby není, aby klienti zůstali na úrovni podpory samostatného bydlení, kde jsou jim k dispozici asistentky, ale aby dosáhli úrovně, kdy vedou svůj vlastní samostatný život bez podpory asistentek anebo využívali služby asistentek a jiných sociálních služeb v minimálním množství.

Prostřednictvím vypracování bakalářské práce jsem si uvědomila spoustu věcí, jaké jsou překážky v transformaci sociálních služeb, že příprava klientů na samostatný a plnohodnotný život nese nemálo trpělivosti a snahy, jak z pohledu klientů, pracovníků sociálních služeb, tak i společnosti. Výzkumná část bakalářské práce je pro mě velkým

přínosem pro praxi, do hloubky jsem se mohla zaměřit na práci s osobami s mentálním postižením, na jejich styl života.

Bakalářská práce bude poskytnuta DZP Barborka Kroměříž. Z výzkumu vyplývá, že instituce by měla dbát na větší připravenost uživatelů na jejich samostatný život. Zařízení bych doporučila, větší informovanost a seznámení klientů na život v podpoře samostatného bydlení, aby obavy z přesunu nebyly tak velké. Myslím si, že podpora k transformaci je velmi důležitá, ale má také spoustu překážek a úskalí, které musí instituce sociální péče řešit. Je nutné umožnit lidem s mentálním postižením žít v přirozené komunitě s individuální mírou podpory a rozsahu jejich potřeb.

Pokud se nyní zaměříme na situaci, kdy jsou klienti již přestěhováni do komunitního zařízení např. chráněného bydlení, nebo služby podpory samostatného bydlení je nutné udržovat nízký počet uživatelů v jednom bytě, uživatelé bydlí v běžné zástavbě, je podporována realizace běžných denních aktivit (práce, chráněná dílna, apod.), je podporována kvalita denního života uživatelů, je umožněno využívání dalších veřejných služeb. Myslím, že je také důležitá vzdělanost sociálních pracovníků, pracovníků v sociálních službách, zdravotně sociálních pracovníků, ale i jiných pracovníků účastněných na transformaci ústavní péče.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAZALOVÁ, Barbora. Psychopedie. In PIPEKOVÁ, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vydání. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.
- [2] BENDOVIČ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3854-3.
- [3] ČECHOVÁ, Věra, Marie ROZSYPALOVÁ a Alena MELLANOVÁ. *Speciální psychologie*. 2. uprav. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1999. ISBN 80-7013-243-4.
- [4] ČERNÁ, Marie. *Kapitoly z psychopedie*. Praha: UK, 1995. ISBN 80-7066-899-7.
- [5] DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivana KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.
- [6] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [7] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- [8] JESENSKÝ, Ján. *Úvod do rehabilitace zdravotně postižených*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7066-941-1.
- [9] KRHUTOVÁ, Lenka. *Sociální práce a lidé se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-290-6.
- [10] KREJČÍŘOVÁ Olga a Ivana TREZNEROVÁ. *Malý lexikon sociálních služeb*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-2442-754-6.

- [11] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- [12] LUDÍKOVÁ, Libuše. *Kvalita života osob se speciálními potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3827-6.
- [13] MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2138-5.
- [14] MACH, Petr a kol. *Deinstitucionalizace a plánování sociálních služeb v kraji*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012.
- [15] *Manuál transformace ústavů*. Vyd. 1. Praha, 2013. ISBN 978-80-7421-057-0.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- [18] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002.
- [19] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- [20] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [21] OPATOVÁ, Alena. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. In MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2138-5.

- [22] OPATŘILOVÁ, Dagmar. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3819-5.
- [23] PIPEKOVÁ, Jarmila. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Vyd. 1. Brno: MSD, 2006. ISBN 80-86633-40-3.
- [24] *Sociální práce*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2013, vyd. č. 1. ISSN 1805-885x. Dostupné v elektronické podobě:
http://www.socialniproce.cz/soubory/suplement_1-2013-130315113350.pdf
- [25] SLOWÍK, Josef. *Komunikace s lidmi s postižením*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-691-9.
- [26] SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.
- [27] ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-889-0.
- [28] VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.
- [29] VALENTA, Milan, Jan MICHALÍK a Martin LEČBYCH. *Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3829-1.
- [30] VÁVROVÁ, Soňa. *Kontext transformace pobytových sociálních služeb: monografie*. Zlín: Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati, 2009. ISBN 978-80-7318-869-6.
- [31] VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] ČESKO, *Zákon č. 108/2006 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách*. In Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/z_108_2006.pdf.
- [2] *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, © 2014 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3857>.
- [3] *Sociální práce a sociální služby* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2014 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>.
- [4] Národní centrum podpory transformace sociálních služeb. *Manuál transformace* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013 [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://www.trass.cz/TrassDefault.aspx?>
- [5] *Podpora samostatného bydlení* [online]. Sociální služby města Kroměříže, © 2007 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.sskm.cz/zarizeni.asp?zarizeniid=1&strankaid=42>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DZP Domov pro osoby se zdravotním postižením

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 - Časový plán výzkumu .....</i>	43
<i>Tabulka 2 - Bydlení před podporovaným bydlením .....</i>	50
<i>Tabulka 3 - Praktické dovednosti před přesunem .....</i>	50
<i>Tabulka 4 - Oslovení o možnosti podpory samostatného bydlení .....</i>	51
<i>Tabulka 5 - Obavy.....</i>	52
<i>Tabulka 6 - Vztahy se spolubydlicím .....</i>	52
<i>Tabulka 7 - Praktické dovednosti nyní .....</i>	53
<i>Tabulka 8 - Využívání služeb DZP Barborka .....</i>	55
<i>Tabulka 9 - Zaměstnání .....</i>	55
<i>Tabulka 10 - Spokojenost.....</i>	56
<i>Tabulka 11 - Styk s kamarády z DZP Barborka .....</i>	56
<i>Tabulka 12 - Rodina .....</i>	57
<i>Tabulka 13 - Změna do budoucna .....</i>	57

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Strukturovaný rozhovor
- P II Doslovná transkripce rozhovoru – respondent A
- P III Doslovná transkripce rozhovoru – respondent B
- P IV Doslovná transkripce rozhovoru – respondent C
- P V Doslovná transkripce rozhovoru – respondent D

PŘÍLOHA P I: STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Otázky kladené v rozhovoru:

1. Kde jste bydlel/a předtím, než jste se nastěhoval/a do podporovaného bydlení?
2. Kdo Vám řekl o možnosti nastěhovat se do podporovaného bydlení?
3. Kdo Vám pomáhal připravit se na samostatný život?
4. Jaké konkrétní aktivity jste se naučil/a? Jak dlouho příprava trvala?
5. Uměl/a jste předtím nakupovat, vařit, prát a uklízet?
6. Jaké byly vaše obavy z přechodu do podporovaného bydlení?
7. Rozdělujete si domácí práce se svým spolubydlícím?
8. Co všechno nyní zvládáte sám/sama?
9. Jste kamarádi se svým spolubydlícím?
10. Víte, komu volat, pokud budete mít nějaký problém?
11. Využíváte nějaké služby asistentky?
12. Využíváte stále nějakých služeb Barborky?
13. Jste rád/a, že jste v podporovaném bydlení?
14. Líbí se Vám vybavení tohoto bytu?
15. Navštěvujete stále kamarády na Barboře?
16. Chodíte do nějakého zaměstnání nebo terapie?
17. Popište Váš denní režim.
18. Jste v kontaktu s rodinou? Mohou Vás v zařízení navštívit?
19. Máte obavy z podporovaného bydlení?
20. Jak trávíte svůj volný čas?
21. Co by, jste chtěl/a změnit do budoucna?

P II DOSLOVNÁ TRANSKRIPCE ROZHOVORU – RESPONDENT A

Výzkumník: Jako první, bych se chtěla zeptat, jestli souhlasíte, že Vás budu nahrávat a budu mít s Vámi tento rozhovor. Jo? Dobře, musíte říct, ano.

Respondent: Ano.

Výzkumník: Ano, dobře. Chci, se zeptat, kde jste bydlel předtím, než, jste se nastěhoval tady, do podporovaného bydlení?

Respondent: Tak to jsem bydlel na Barborce.

Výzkumník: Na Barborce hmm... Kdo Vám o tom řekl, o té možnosti nastěhovat se tady?

Respondent: To mi řekla, táá, paní šššš... (...).

Výzkumník: paní (...)? To je vedoucí Barborky?

Respondent: Jo.

Výzkumník: Připravoval, Vás někdo na to, na ten samostatný život, tady?

Respondent: Ne. Ne já nevím, nevím, nevím.

Výzkumník: Neučil jste se nic na Barborce, abyste to tady zvládl?

Respondent: Ne, ne.

Výzkumník: Takže jste se neučil, žádné konkrétní aktivity, na Barborce třeba? Třeba vařit, uklízet?

Respondent: Nooo, uklízet, nooo uklízet jsem se naučil, ale moc mi to nejde to uklízení.

Výzkumník: Nejde, ale už na Barborce jste se to učil?

Respondent: No, na Barborce.

Výzkumník: A uměl jste předtím nakupovat?

Respondent: Nakupovat, sám ne, jen s vychovatelkou.

Výzkumník: Na Barborce?

Respondent: Mhmm.

Výzkumník: A vařit jste uměl?

Respondent: Ne, to vařili, paní kuchařky.

Výzkumník: A uklízet?

Respondent: Mno, hmm, no umím, ale moc mě to nebaví.

Výzkumník: A práť?

Respondent: No, no ... to jsem chodil, tam do prádelny.

Výzkumník: Do prádelny.

Respondent: Pracovat.

Výzkumník: A pral jste tam?

Respondent: Ne já jsem tam jen prádlo, skládal.

Výzkumník: Měl jste nějaké obavy, z toho se tady nastěhovat, do toho podporovaného bydlení?

Respondent: Né **neměl**.

Výzkumník: Ne. Se svým spolubydlícím, si rozdělujete domácí práce?

Respondent: No ano.

Výzkumník: Ano? A co všechno zvládáte sám, teda?

Respondent: **Zvládám práť, pak vytrů koupelnu a ještě toooo, třídít letáky umím.** Sám se umyju.

Výzkumník: Sám se umyjete, jo?

Respondent: **Nádobí umím umýt taky sám, nádobí. Ještě dál mi jde vytírání.**

Výzkumník: Tak všechno, co tak děláte přes den. Jste kamarádi se svým spolubydlícím?

Respondent: **Jo jsme kamarádi.**

Výzkumník: Víte komu volat, když je nějaký problém?

Respondent: No budu volat policajtům.

Výzkumník: A někomu jinému, bližšímu?

Respondent: Vychovatelkám.

Výzkumník: Vychovatelkám. A využíváte nějakých služeb té paní vychovatelky nebo asistentky?

Respondent: **No oni mi pomáhají s tím nooo.**

Výzkumník: Třeba nakupovat Vám pomáhají?

Respondent: No, joo... S vařením.

Výzkumník: S vařením. A z Barborky využíváte nějakých služeb?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Ne? Nechodíte tam třeba na obědy?

Respondent: Na obědy jo, ano. Na obědy chodíme, na obědy. V pondělí a v pátek.

Výzkumník: V pondělí a v pátek.

Respondent: Když je nějaká akce, tak tam chodíme tančit nebo když je tam akce sociálních služeb, tak tam chodíme. S vychovatelkama a děčkama. Jezdíme na výlety.

Výzkumník: Takže na výlety s Barborkou?

Respondent: Mhmm...

Výzkumník: Rekreace, na dovolenou třeba?

Respondent: Třeba na Hradisko.

Výzkumník: Na Hradisko. U moře jste byli?

Respondent: Mhmm... v Chorvatsku.

Výzkumník: Jo?? Jste tady rád, v podporovaném bydlení?

Respondent: No, dá se to tak říct. Ano.

Výzkumník: Ano?

Respondent: Ano (smích)

Výzkumník: Líbí se Vám tady. Líbí se Vám to tady, jak to máte vybavené?

Respondent: No, jakš takš. No, je tady vybavení, co potřebuji, tak všechno.

Výzkumník: Co potřebujete, je tu vše a dalo by se něco změnit. Jo?

Respondent: Nooo, dalo.

Výzkumník: Navštěvujete kamarády na Barborce?

Respondent: Ano.

Výzkumník: A chodíte do nějakého zaměstnání nebo terapie?

Respondent: Do obchůdku.

Výzkumník: Do obchůdku, takže do zaměstnání. Co děláte celý den?

Respondent: Nooo, celý den jezdím autobusama.

Výzkumník: Celý den?

Respondent: No na nádraží jezdívám.

Výzkumník: Tak spíš od rána, vstanete asi, že?

Respondent: No, pak se nasnídám. No a pak když nejdu do práce, tak jdu jezdit.

Výzkumník: A celý den až do večera jezdíte autobusem?

Respondent: Jo, až do pěti hodin.

Výzkumník: A kdy jíte třeba?

Respondent: Néé, já neee... nasnídám se až pak až večer si dám.

Výzkumník: Fakt?

Respondent: No.

Výzkumník: To mi neříkejte.

Respondent: Ano. Nebo si koupím něco v obchodňáku, nějaký banán, jabko a jdu dál jezdit.

Výzkumník: Fakt?

Respondent: Nooo... (smích)

Výzkumník: Jste v kontaktu se svojí rodinou?

Respondent: Já rodinu nemám.

Výzkumník: Nemáte.

Respondent: Mamka mi umřela a dědu nemám, mám jen tetu.

Výzkumník: Takže tetu máte.

Respondent: Mhmm...

Výzkumník: A jste s ní kontaktu?

Respondent: No mám její mobil, ale ani mi nevolá.

Výzkumník: A znáte ji?

Respondent: Zním.

Výzkumník: Může Vás tady teda v podporovaném bydlení navštěvovat?

Respondent: Ano.

Výzkumník: Máte tady z něčeho strach? Nějakou obavu?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Ne?

Respondent: Ne.

Výzkumník: A jak trávíte svůj volný čas?

Respondent: Noo... no jezdím, chodím do města někdy se podívat. Ehm po obchodech a pak ještě... chodím, pak jsem byl na Lindovce na škole se podívat, za paní učitelkou na kafičko (smích) a tak prožívám ten svůj den celý.

Výzkumník: Jo, takže na Lindovku, do města. A co byste tady chtěl změnit, do budoucna?

Respondent: Noo... no nic moc. Nic.

Výzkumník: Chtěl, byste tady něco změnit?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Tak to je všechno, moc děkuju.

Respondent: Děkuju.

Výzkumník: Já děkuju.

P III DOSLOVNÁ TRANSKRIPCE ROZHOVORU – RESPONDENT B

Výzkumník: Chci se Vás zeptat, jestli souhlasíte s tím, že rozhovor bude nahráván a že s Vámi budu dělat tento rozhovor.

Respondent: Souhlasím.

Výzkumník: Souhlasíte. Kde jste bydlel předtím, než jste se nastěhoval do podporovaného bydlení?

Respondent: Já jsem bydlel ve Zborovicích první.

Výzkumník: No.

Respondent: Potom ještě v tým, mmm... na Barborce.

Výzkumník: A pak na Barborce, ze Zborovic, jo?

Respondent: Jo.

Výzkumník: Kdo Vám o tom řekl, o té možnosti, nastěhovat se tady do podporovaného bydlení?

Respondent: To mi řekla paní vedoucí, ale (...).

Výzkumník: (...). Takže vedoucí Barborky.

Respondent: Jo.

Výzkumník: Kdo Vám pomáhal se připravovat na to tady, na ten samostatný život?

Respondent: Nikdo.

Výzkumník: Nikdo?

Respondent: Jenom uklízet na Barborce a tak a vařit mě naučila mamka.

Výzkumník: Jo. Takže konkrétními aktivitami bylo vaření.

Respondent: Vaření a uklízení.

Výzkumník: Jak ta příprava asi dlouho trvala? Třeba od kolika let?

Respondent: No asi ve dvaceti letech, no asi.

Výzkumník: Uměl jste předtím nakupovat, než jste šel sem?

Respondent: No, něco jo, něco jo.

Výzkumník: A vařit jste uměl?

Respondent: No moc ne, třeba jsem uměl nakrájet cibulu.

Výzkumník: Nakrájet cibuli, takže takové ty jednoduché věci.

Respondent: Jo, no.

Výzkumník: A prát jste uměl?

Respondent: Ne. To jsem neuměl.

Výzkumník: A uklízet?

Respondent: Jo, trochu jo.

Výzkumník: Trochu.

Respondent: Já si umím všechno udělat sám.

Výzkumník: Jo.

Respondent: No třeba uklízet.

Výzkumník: Měl jste nějaké obavy z přechodu sem?

Respondent: Nee, **neměl**.

Výzkumník: Rozdělujete si domácí práce se svým spolubydlícím?

Respondent: No jako, já si spíš všechno dělám sám.

Výzkumník: Všechno děláte sám, nerozdělujete se.

Respondent: Jenom záchod a umyvadlo, si někdy rozdělíme

Výzkumník: Jo.

Respondent: A někdy umyju zem na záchodě a někdy na půl umyjeme a zameteme, to je pravda.

Výzkumník: Takže se i dělíte.

Respondent: Jo, dělíme se.

Výzkumník: Dá se říct, že vy děláte trošičku víc?

Respondent: Jo.

Výzkumník: Co všechno zvládnete sám?

Respondent: Umyju zem. **Zvládnou uklidit.**

Výzkumník: Takže uklízet.

Respondent: Aji palačinku dokážu udělat.

Výzkumník: Takže vařit podle receptu třeba, dokážete.

Respondent: Jo, to jo.

Výzkumník: Takže vařit. Prát dokážete?

Respondent: Prát, ne. To ne.

Výzkumník: Jste kamarádi, se svým spolubydlícím?

Respondent: Jo. Akorát jednou šel na mě, můžu to říct?

Výzkumník: Ano.

Respondent: Akorát jednou šel na mě s nožem.

Výzkumník: Jo? A vyříkali jste si to?

Respondent: Vyříkali.

Výzkumník: Víte, komu volat, když budete mít nějaký problém?

Respondent: Buď záchranku, nebo našim vychovatelkám ještě.

Výzkumník: Takže záchranku anebo vychovatelkám, jo?

Respondent: Jo.

Výzkumník: A kam nejdřív?

Respondent: Vychovatelkám.

Výzkumník: Vychovatelkám. Využíváte nějakých služeb paní vychovatelky nebo asistentky?

Respondent: Využívám, když jako, když jako vařím tak mi pomůže vařit.

Výzkumník: Takže Vám pomáhá vařit. Jo. Využíváte stále nějakých služeb Barborky?

Respondent: My tam chodíme na oběd a prádlo. A vlastně práce, já jsem se spletl, pardón. Práci, jsem se spletl.

Výzkumník: Chodíte do práce na Barborku.

Respondent: Jo. Do práce no. Na vrátnici, tam mám smlouvu a ještě tam chodím do terapie.

Výzkumník: A na nějaké výlety, vystoupení jezdíte s Barborkou?

Respondent: Jezdíme na Hostýn na sportovní hry, taky jsme byli na rekreaci a já jsem byl ještě jedenkrát v Chorvatsku a dvakrát v Itálii. A tento rok jedeme do Itálie.

Výzkumník: A pojedete taky?

Respondent: Pojedeme.

Výzkumník: Jo. Jste tu rád v podporovaném bydlení?

Respondent: No su, jsem tu už sedm roků.

Výzkumník: Sedm let?

Respondent: Jo, já jsem tady ze všech nejdéle.

Výzkumník: Líbí se Vám tady vybavení tohoto bytu?

Respondent: Jo.

Výzkumník: Navštěvujete nějaké kamarády na Barbořce?

Respondent: Ano. Já tam mám jednu holku tam jednu známou a ještě tam mám kamaráda.

Výzkumník: Takže tam máte kamarády na Barbořce?

Respondent: Máme, máme, mám.

Výzkumník: Chodíte do nějakého zaměstnání nebo do terapie?

Respondent: Do terapie, já chodím do terapie, jak jsem říkal. Do pracovní terapie a ještě na vrátnici, tam mám aji smlouvu.

Výzkumník: Dokázal byste mi popsat, co celý den děláte, Váš denní režim?

Respondent: Tož někdy luštím osmisměrky a poslouchám televizi. No a třeba od rána vstanu o šesti hodinách, podívám se na počasí, posnídám a pak si dělám osmisměrky.

Výzkumník: Jo.

Respondent: A začnu vařit, zrovna dneska vařím.

Výzkumník: Dnes vaříte, jo.

Respondent: Játra s rýží.

Výzkumník: Játra s rýží. A večer děláte, co třeba?

Respondent: Pak jdu někdy ven, do podzámky třeba nebo na jarmark, když je nějaký jarmark. Anebo do práce.

Výzkumník: A večer?

Respondent: Večer se dívám na televizi.

Výzkumník: A třeba hrajete nějaké hry nebo tak?

Respondent: Pexeso, člověče nezlob se a ještě jdu někdy na pin pong, ale to jdu na Barborku.

Výzkumník: Na pin pong na Barborku?

Respondent: Jo, ale tady hraju člověče nezlob se, a pexeso a někdy aji karty.

Výzkumník: Jo, takže hrajete hry se svým spolubydlícím.

Respondent: Jo, jo.

Výzkumník: Jste v kontaktu se svojí rodinou?

Respondent: **Já rodinu nemám.** Jenom paní Pátkovou, tu mám jako známou. Jinak ne.

Výzkumník: Jo. A mamka když byla, tak Vás navštěvovala Vás tady anebo mohla Vás tady navštěvovat?

Respondent: Jo, navštěvovala, jo byla tady.

Výzkumník: Máte tady z něčeho obavy?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Jak trávíte svůj volný čas?

Respondent: Luštím osmisměrky a dívám se na televizi. A to taky kazeťak na céděčko. A nejradši mám, ven chodím na vycházky od jedné do pěti.

Výzkumník: Od jedné do pěti?

Respondent: Jo, od jedné do pěti. Ale někdy, v sobotu třeba i od jedné do čtyřech nebo tak.

Výzkumník: Jo, jo, jo. A chtěl byste tady něco změnit do budoucna?

Respondent: **Ne.**

Výzkumník: Ne. Vyhovuje Vám to tady, tak jak to je?

Respondent: Akorát teď, teď mám větší kapesný.

Výzkumník: Teď máte.

Respondent: No, mám dvě stovky.

Výzkumník: Mhmm. jo.

Respondent: Jsem, byl i u soudu ať mám dvě stovky.

Výzkumník: Ano, takže nic nechcete změnit?

Respondent: Jo a nevádí, že mám Vaše telefonní číslo?

Výzkumník: Ne nevádí (smích). Tak to je vše, moc děkuju.

Respondent: Jo, nemáte zač. A můžu Vám říkat (...)?

Výzkumník: Jo, určitě.

P IV DOSLOVNÁ TRANSKRIPCE ROZHOVORU – RESPONDENT C

Výzkumník: V první řadě, bych se Vás chtěla (...) zeptat, jestli Vám nevadí, že Vás budu nahrávat a použiji tento rozhovor k výzkumu v mé bakalářské práci.

Respondent: Ne, ne.

Výzkumník: Takže můžu, souhlasíte s tím.

Respondent: Jo. Vy to potřebujete pro školu.

Výzkumník: Do školy ano, na bakalářskou práci. Tak první otázkou, můžu začít?

Respondent: Ano.

Výzkumník: Kde jste bydlel, před podporovaným bydlením?

Respondent: Ve Vřesovicích.

Výzkumník: Vřesovice, ano? A poté, ještě někde?

Respondent: Eeee...

Výzkumník: Na Barborce jste nebyl?

Respondent: Jo. Ano. Tam jsem bydlel.

Výzkumník: Víte, jak dlouho jste tam bydlel?

Respondent: To nevím.

Výzkumník: Kdo Vám nabídl možnost, jít zde do podporovaného bydlení?

Respondent: To nevím.

Výzkumník: Neoslovil Vás někdo? Nějaká paní pracovnice?

Respondent: To nevím.

Výzkumník: Nevíte, nepamatujete si?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Pomáhal Vám někdo připravit se na samostatný život? Třeba v domově, ve Vřesovicích?

Respondent: Ano.

Výzkumník: A kdo Vám pomáhal?

Respondent: To nevím.

Výzkumník: Nějaké pracovnice, vychovatelky nebo paní učitelky?

Respondent: Paní učitelky nám říkaly, že máme být samostatní a bydlet sami, že až vyjdeme školu, že máme jít sem.

Výzkumník: Sem?

Respondent: Jo, ano.

Výzkumník: Jaké konkrétní aktivity jste se naučil? Naučil jste se třeba vařit, uklízet, prát?

Respondent: Vaření ne.

Výzkumník: Všechno jste se naučil až tady?

Respondent: Ano.

Výzkumník: Takže jste nic neuměl, když jste přišel tady?

Respondent: Ne neuměl, vše jsem se učil až tady.

Výzkumník: A uměl jste předtím nakupovat?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Vařit?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Prát?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Ani uklízet?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Měl jste nějaké obavy z přechodu z Barborky se do podporovaného bydlení? Bál jste se něčeho.

Respondent: Ano, že to tady bude horší.

Výzkumník: Rozdělujete si s (...) domácí práce?

Respondent: Ano, jsme domluveni, kdo co dělá.

Výzkumník: A co všechno zvládnete sám?

Respondent: Dokáží uklidit s pomocí.

Výzkumník: A uvařit?

Respondent: Ano to s pomocí asistentky.

Výzkumník: Nakoupit?

Respondent: To také s pomocí.

Výzkumník: A práť umíte.

Respondent: Ne, to neumím.

Výzkumník: Jste kamarádi se svým spolubydlícím?

Respondent: Ano jsme. To prádlo umím jen házet do prádla a třídít.

Výzkumník: Takže, třídít prádlo umíte?

Respondent: Ano.

Výzkumník: Tak to je super.

Respondent: Všechno zvládnou udělat, ale potřebuji pomoc.

Výzkumník: Víte komu volat, když se Vám tady vyskytne nějaký problém?

Respondent: Nevím.

Výzkumník: Tak například, kdyby si někdo udělal nějaký úraz?

Respondent: Tak, zavolám paní vychovatelce.

Výzkumník: A využíváte nějaké služby od paní vychovatelky nebo asistentky?

Respondent: Třeba, když potřebuji s něčím poradit nebo mi dopomáhá.

Výzkumník: I Vás třeba někde doprovází?

Respondent: Ano, na Barborku nebo k doktorovi.

Výzkumník: Využíváte nějakých služeb Barborky?

Respondent: Na oběd tam chodíme, na výlety.

Výzkumník: Kam jezdíváte na výlety?

Respondent: K moři, Hradisko.

Výzkumník: Jste tady spokojen v podporovaném bydlení?

Respondent: Trochu jo.

Výzkumník: Trochu? Takže by tady mohlo být něco lepší?

Respondent: Jo no, mohlo.

Výzkumník: Líbí se Vám, tady vybavení tohoto bytu?

Respondent: Ne, nelíbí.

Výzkumník: Chtěl byste to vybavené jinak?

Respondent: Ano.

Výzkumník: Máte nějaké kamarády na Barborce?

Respondent: Tonu a Staňu.

Výzkumník: Navštěvujete je?

Respondent: Ano, chodím za nimi.

Výzkumník: Chodíte do nějakého zaměstnání nebo terapie?

Respondent: Chodím do terapie, do keramiky.

Výzkumník: Tam dělá terapii Raduška myslím, že?

Respondent: Ano.

Výzkumník: Můžete mi popsat, co celý den děláte?

Respondent: Vstanu, jdu do koupelny, tam se umyju, jdu si ven zapálit. Každé ráno si zaskáču na balóně. Pak je odpoledne, tak buď vařím oběd, nebo jdeme na Barborku, tak se naobědvám a mmm ....

Výzkumník: A po obědě, co děláte?

Respondent: Zase si zaskáču na balóně, pak si sednu a rád kreslím.

Výzkumník: A večer?

Respondent: Večer si vytáhnu deku a jdu spát.

Výzkumník: Nedíváte se ani na televizi nebo nehrajete nějaké hry se spolubydlícím?

Respondent: Ne. (...) furt jen hledí na televizi a mě to nebaví. Tak jdu raději spát.

Výzkumník: Jste v kontaktu se svojí rodinou?

Respondent: Ne, nejsem.

Výzkumník: Takže Vás nikdo z nich ani nenavštěvuje?

Respondent: Ne, s tatínkem si jen píšu. To jsem zapomněl Vám říct. Pardón.

Výzkumník: Ne, vůbec nic se neděje.

Respondent: Po dlouhé době mi teď napsal tatínek.

Výzkumník: A navštěvuje Vás tady někdo z rodiny?

Respondent: Hmm ... ne.

Výzkumník: Máte tady obavy, nebo strach z něčeho?

Respondent: Ne, nemám. Všechno zvládám a jsem spokojený, jak to je.

Výzkumník: Jak trávíte svůj volný čas?

Respondent: Velmi rád kreslím, no. A skáču na balóně. A někdy si zajdu na vycházku no.

Výzkumník: Chtěl byste tady něco změnit do budoucna?

Respondent: Ano, chtěl. Chtěl bych, aby to tady bylo jako v pohádce.

Výzkumník: V pohádce? A to znamená co?

Respondent: To aby to tady bylo jako v království.

Výzkumník: Jako myslíte tím vybavení bytu?

Respondent: Ano, vybavení bytu myslím. Aby mi to tady všichni záviděli.

Výzkumník: Tak to je vše, moc Vám děkuji za rozhovor.

Respondent: Nemáte zač.

P V DOSLOVNÁ TRANSKRIPCE ROZHOVORU – RESPONDENT D

Výzkumník: Tak než začneme s rozhovorem, chtěla bych se vás zeptat, zda souhlasíte s tím, že tento rozhovor bude nahráván a bude dále využit pro výzkum v mé bakalářské práci?

Respondent: Ano, souhlasím.

Výzkumník: Kde jste bydlel před tím, než jste přišel sem do podporovaného bydlení?

Respondent: Jako první jsem byl v Hlinkách u Brna, potom v Bojkovicích, ve Zborovicích, a nakonec na Barborce v Kroměříži.

Výzkumník: Kdo Vás oslovil s možností, přestěhovat se tady do podporovaného bydlení?

Respondent: Paní vedoucí (...), (...).

Výzkumník: Byl jste někým připravován na samostatný život?

Respondent: No jenom jedna paní vychovatelka. Ale ta mi k tomu nic moc neřekla. Ta mi jen řekla, že jdu bydlet na podporované bydlení. Popovídala si o tom se mnou.

Výzkumník: A nějaké konkrétní aktivity Vás naučila?

Respondent: Nic, až tady všechno.

Výzkumník: Uměl jste předtím, než jste šel tady, nakupovat?

Respondent: No moc ne, my jsme s Barborkou moc nechodili s těma našimi klíčovými pracovníky.

Výzkumník: A vařil jste?

Respondent: Tam na Barborce? Tam Vůbec.

Výzkumník: Ani nikde jinde? Třeba ve Zborovicích, Bojkovicích?

Respondent: Ne.

Výzkumník: Prát jste uměl?

Respondent: Na káčku, na Barborce, tam jsme prali. To umím.

Výzkumník: Měl jste nějaké obavy z přechodu sem z Barborky?

Respondent: Ne neměl, já jsem si tady zvykl hned. Možná ze začátku jsem měl z toho strach, že to bude něco nového. Ale potom jsem si zvykl.

Výzkumník: Jo. Rozdělujete si tady domácí práce se spolubydlícím?

Respondent: Rozdělujeme. Máme to rozdělené, kdo co dělá.

Výzkumník: Co teda teď, všechno sám zvládnete?

Respondent: No podle kuchařky uvařím, ale musím si najít recept.

Výzkumník: Mhm. takže vařit. A pomáhá Vám s tím někdo?

Respondent: Ano jsou tady u toho, naše asistentky.

Výzkumník: A co dál zvládnete?

Respondent: Dáváme si prát prádlo, uklidit, pověsit prádlo.

Výzkumník: Takže sám perete?

Respondent: Ano.

Výzkumník: A nakoupit?

Respondent: Ano, teď jsem byl dvakrát nebo třikrát sám už nakupovat. Třeba do Lidlu.

Sobě musím jen napsat nákup na papírek a oni mi asistentky dají na to peníze.

Výzkumník: Takže, zvládáte teď toho mnohem víc, než na Barborce?

Respondent: Jo, ano.

Výzkumník: Jste kamarádi se svým spolubydlícím?

Respondent: Já se s ním moc nebavím, já mám tady svoje aktivity a mám také svého kamaráda, který je nevidomý a bydlí tady kousek v tom proskleném baráku, tak chodím za ním. Anebo třeba když on je zrovna pryč, tak se dívám na televizi anebo poslouchám Kabáty nebo dechovky nebo tak.

Výzkumník: Takže máte svůj vlastní program.

Respondent: Hmm.

Výzkumník: Víte komu volat, pokud nastane nějaký problém?

Respondent: Paní (...).

Výzkumník: To je kdo?

Respondent: Paní asistentka.

Výzkumník: A využíváte nějakých služeb paní asistentky?

Respondent: Pomáhá mi.

Výzkumník: A nějaké služby z Barborky využíváte?

Respondent: Chodíme tam pondělí a pátek na obědy.

Výzkumník: Mhmm ....

Respondent: A úterý, středa, čtvrtek se vaří tady. A chodím tam prát do prádelny, deno denně na dvě hodiny. Pak na dovolenou taky s Barborkou a jinak s našema vychovatelkama.

Výzkumník: Jste tady rád v podporovaném bydlení?

Respondent: Jo jsem, si tady na to člověk zvykne za těch sedm let.

Výzkumník: Ano, to chápu, jste tady už sedm let?

Respondent: Ano.

Výzkumník: A líbí se Vám tady to vybavení bytu?

Respondent: Ano, jo líbí.

Výzkumník: Máte nějaké kamarády na Barborce?

Respondent: No mám tam kamarádku Lenku a ta tam má sestru a s tou já chodím.

Výzkumník: Ano, a navštěvujete je tam?

Respondent: Ano, každou sobotu a neděli.

Výzkumník: Chodíte to nějakého zaměstnání nebo terapie.

Respondent: Jen do té prádelny.

Výzkumník: Takže můžete říci, že chodíte do zaměstnání.

Respondent: Ano.

Výzkumník: Můžete mi popsat, co celý den děláte? Váš nějaký denní režim, od rána do večera?

Respondent: Dopoledne jsem na Barborce v prádelně, tam třídím ponožky, skládám kalhotky, podprsenky a ručníky, tepláky a takové.

Výzkumník: Tam chodíte každý den?

Respondent: Mhmm. Potom jdu na oběd.

Výzkumník: A odpoledne?

Respondent: Buď jsem doma anebo jdu za tím kamarádem, za Pavlem.

Výzkumník: A večer?

Respondent: To jsem doma a dívám se na televizi.

Výzkumník: A třeba křížovky luštíte nebo tak něco?

Respondent: Mám křížovky, ale moc mi to nejde.

Výzkumník: Jste v kontaktu s Vaší rodinou?

Respondent: Jo, s mojí nevlastní sestrou a nevlastní maminkou.

Výzkumník: A navštěvují Vás tady?

Respondent: Ano, sestra mě tady navštěvuje, jednou nebo dvakrát do roka, podle toho jak má čas. A jezdí i s neteřou a s dcerou.

Výzkumník: Máte nějaké obavy z podporovaného bydlení? Máte tu z něčeho strach?

Respondent: Možná, že mě odtud vyhodí.

Výzkumník: A proč si tohle myslíte?

Respondent: Protože, kdybych ještě něco provedl, tak už bych tady nemohl být.

Výzkumník: Ale, vy jste přeci hodný.

Respondent: To se zeptejte paní asistentky.

Výzkumník: Pročpak? Ona si myslí, že nejste?

Respondent: No já nevím.

Výzkumník: A jak trávíte svůj volný čas? Když máte sám pro sebe volno, tak co děláte?

Respondent: Tak poslouchám Kabáty, dechovky, na Šlágru poslouchám dechovky, dívám se rád na televizi. Nebo když je pěkně tak jdu do města.

Výzkumník: Chtěl byste tady něco změnit do budoucna?

Respondent: Tak co se tady dá změnit, že? Tady asi těžko.

Výzkumník: A kdyby se dalo, tak co byste změnil.

Respondent: No chtěl bych bydlet sám.

Výzkumník: Úplně sám?

Respondent: No, chtěl. Jenomže to nejde.

Výzkumník: Ale, je to i tak taková pěkná vize do budoucna.

Respondent: No, chtěl bych bydlet sám.

Výzkumník: Nooo...

Respondent: Vlastně, když tady bydlíme dva, tak si každý platí svoji půlku. Takže kdybych bydlel sám, tak bych musel zaplatit víc.

Výzkumník: Ano, asi celé. Tak uvidíte do budoucna. Tohle jsou všechny otázky, co jsem měla. Tak Vám moc děkuji, za rozhovor.

Respondent: Jo.